

Ніва

ТЫДНЁВІК
БЕЛАРУСАЎ
У ПОЛЬШЧЫ

http://republika.pl/niva_tielastok
niva_tielastok@poczta.onet.pl
niva_tielastok@skrzynka.pl

№ 14 (2395) Год XLVII

Беласток 7 красавіка 2002 г.

Цана 2,00 зл.

Вінаватых арганізацыі

Арганізацыі у беларускім асяроддзі можна налічыць пад дваццаць — пачынаючы з найстарэйшага БГКТ, а канчаючы на рэгістраваным цяпер Беларускай самаўрадавым форуме. Усе яны прадстаўляюць інтарэсы сваіх членаў, заступаюцца за іх правы перад уладамі. Прыкладам гэтаму можа быць калектывны ліст чатырнаццаці беларускіх і праваслаўных арганізацый уладам Рэчы Паспалітай з восені 2000 года, занепакоеных праявамі неталерантнасці і ксенафобіі. Здавалася б, што выконванне арганізацыямі статутных абавязкаў не павінна нікога здзіўляць і абураль. Аднак у Беластоку абурал.

Пасля таго, як ніхто з 380 наведвальнікаў, якіх выслухалі супрацоўнікі заступніка грамадзянскіх правоў у Падляшскім ваяводстве, не паскардзіўся на дыскрымінацыю па нацыянальных прычынах, беластоцкія сродкі масавай інфармацыі і самаўрадаўцы аднагалосна аб'явілі, што праблему штучна выклікаюць меншасныя арганізацыі. Прэзідэнт горада Беластока абвінаваціў гэтыя арганізацыі ў імкненні да палітычнага заіснавання, а белскі стараста паставіў дзеячам заклад, што тыя нажываюцца на меншасных справах. Падобнай думкі былі іншыя самаўрадавыя чыноўнікі, якія сцвярджалі, што суседскія адносіны паміж палякамі і непалікамі складаюцца беспраблемна.

І хаця прафесар Цоль мяркуе, што пытанне дыскрымінацыі меншасцей у Польшчы, можна сказаць, не існуе і варта задумацца, ці гэта не праблема толькі саміх меншасных арганізацый, сам заўважыў нізкі ўзровень юрыдычнай свядомасці грамадства і недавер грамадзян да мясцовых улад. „Пыталі яны маіх супрацоўнікаў, — сказаў омбудсмен, — ці яны з Беластока, бо калі так, то няма аб чым гаварыць”.

Недавер да мясцовай адміністрацыі, які заўважылі варшаўскія абаронцы грамадзянскіх правоў, гэта і ёсць тая прычына, якая схіляе звычайных людзей мірыцца са склаўшайся сітуацыяй. Яны не будуць абносіцца са сваімі крыўдамі па чыноўніцкіх кабінетах, але звернуцца з імі да сваіх арганізацый, устаноў ці дзеячаў. Такія прыклады падаваліся ў час сустрэчы заступніка грамадзянскіх правоў з прадстаўнікамі беларускага асяроддзя. Напрыклад, на Радыё Рацыя патэлефанаваў чалавек, які абурался, што ў адным з беластоцкіх банкаў пры афармленні рахунка патрабавалі выявіць нацыянальнасць. І дзіў бярэ, што самаўрадавыя дзеячы абураліся на меншасныя арганізацыі, якія выконваюць толькі свае статутныя абавязкі.

Віталь ЛУБА

25 Сакавіка ў Беластоку

Святкаванне 25 Сакавіка — Дня Волі, Дня Незалежнасці, гадавіны абвешчання Беларускай Народнай Рэспублікі ў 1918 г. — гэта выбар жыццягляду. І нельга тут дадаваць, што гэты выбар „пэўнага” ці „некагорага” жыццягляду. Гэта выбар „вельміканкрэтнай” жыццёвай філасофіі. Прытрымліваецца яе беларуская эміграцыя, беларуская дыяспара і частка беларусаў у самой жа Рэспубліцы Беларусь. Тыя апошнія за гэтую філасофію збіраюць на свае спіны лупцаванне дубінамі, арышты, штрафы, папярэджанні, увальненні з працы...

25 Сакавіка — гэта, па-мойму, і святая самоты. Раз у год раскіданыя па чужых морах і акіянах беларусы прыгадваюць сабе пра тую адну спробу стаць народам і дзяржавай. А захацелі яны гэтага ў не надта спрыяльны час — у акружэнні (у моры) вонкавых і ўнутраных ворагаў. Але той момант вырашыў пра ўсё — свету нельга ўжо было быць без Беларусі (так сцвярджаюць гісторыкі), і тая Беларусь ёсць. Той момант вырашыў і пра характар беларуса — засудзіў яго на вечны выбар паміж службай ідэалу 1918 г. і службай неідэальнай фактычнасці, хаця б, і гэтага 2002 года. Стан раздвоенасці беларуса і яго самоты ў абліччы гэтай дылемы добра зафіксаваны ў мове — наўрад, ці якая яшчэ мова свету мае столькі тэрмінаў на самоту, журбу, нуду, высціш... Наўрад, ці ўсіх іх сабярэ нават самы лепшы слоўнік сінонімаў найідэальнейшай беларускай будучыні.

Пашану 25 Сакавіку аддае і наша Беластоцчына. Як і ўвесь беларускі свет, яна неідэальная і раздвоеная. Не святкуе гадавіны БНР найстарэйшая беларуская суполка ў Польшчы Беларускае грамадска-культурнае таварыства. Не чуваць пра святочныя лінейкі ў ліцэі з дадатковым навучаннем беларускай мовы ў Бельску-Падляшскім. І тут жа, для кантрастнасці, у ліцэі з дадатковым

навучаннем беларускай мовы ў Гайнаўцы 25 Сакавіка адзначаецца на тых жа прынцыпах, што і Свята Незалежнасці Польшчы. У публічнае жыццё Беларостоцчыны Дзень Незалежнасці Беларусі ўвяло Беларускае аб'яднанне студэнтаў больш за дэкаду назад. Многа гадоў яно ладзіла ўрачыстыя сустрэчы беларусаў Беластока ў гэты дзень. Ува ўсіх іх я заўжды стараўся прысутнічаць. Год назад нават спецыяльна вярнуўся з Мінска — зразумела, цікавіла пабачыць Дзень Волі ў сталіцы Беларусі, але „злучыцца ў самоце” цягнула да сваіх.

У гэтым годзе сустрэчу беларусаў Беластока на 25 Сакавіка арганізаваў Беларускі саюз у Польшчы пад кіраўніцтвам Яўгена Вапы — прайшла сустрэча 24, у нядзелю. І з перспектывы ўсіх адбытых мною Сакавікоў была яна найбольш урачыстай і найлепш падрыхтаванай. У прэзідуме, побач старшыні Саюза, сядзелі літаратары Сакрат Яновіч і Ян Чыквін ды маладыя выхадцы з Беларусі — Вольга Сачэвіч, Ян Абадоўскі і Алесь Мухін, студэнты беластоцкіх вучэльняў. Былі ўрачыстыя і незадоўгія прамовы, дэманстрацыя фільма „Необыкновенный концерт”, канцэрт гарадоцкага рок-гурту „Ріма”, выступ пад гітару Яна Карповіча з Гарадоцкага асяродка культуры і Генадзя Шэмета з сынам. Усе ўдзельнікі святкавання атрымалі на ўспамін сустрэчы кампакт-дыск з беларускімі патрыятычнымі песнямі, які падрыхтавала Радыё Рацыя. Я гарачы прыхільнік апошняй справы — г.зн. невялікіх, але трывалых памяткаў святкавання 25 Сакавіка, ды адзначаю гэта, каб нешта падобнае паўтарылася і праз год. Упершыню на 25 Сакавіка ў Беластоку не хапіла мне ў зале месца, што і з'яўляецца ці не самай станоўчай акалічнасцю ўсяго святкавання.

Аляксандр МАКСІМЮК
Фота Вячаслава ХАРУЖАГА

У Чыжоўскай гміне 3

У Чыжоўскай гміне, дзе самыя лепшыя землі ў Гайнаўскім павеце і адны з найлепшых у Падляшскім ваяводстве, ад 1975 года колькасць жыхароў паменшылася з 5300 асоб да 2900. Многія людзі, якія засталіся гаспадары на пшанічна-бурачаных землях незадаволеныя даходамі са сваёй прадукцыі.

Веравызнанне беларусаў і смерць Пілсудскага 4

Сярод праваслаўных іерархаў і вялікай часткі святароў Пілсудскі карыстаўся вялікай папулярнасцю. Санацыя не шкадавала грошай на персанальныя дацяцкі. Таму смерць Пілсудскага выклікала хвалю дэманстратыўных жэстаў, якія адлюстроўвалі стан тагачасных настрояў сярод праваслаўных іерархаў.

Армяне лепей, чым грузіны! 4

Днямі даваўся мне ехаць у Варшаву ў купэ з дзвюма бабулькамі. Пацікавіліся, адкуль я (акцэнт чуваць). Пачуўшы, што з Мінска, лагодна, з ветлівымі ўсмішкамі яшчэ хутчэй заківалі галавамі: „То наш, польскі горад. Далей высветлілася, што і Бабруйск іхні, і Гомель таксама. Ды толькі праклятыя расейцы абрэзалі ў свой час вялікую дзяржаву і ніяк не хочуць аддаць анексаваныя тэрыторыі.

Як і дзе знайсці хлопца

ў Гайнаўцы 8

Такім чынам пошукі хлопца ў славуі гайнаўскім кафэ могуць для дзяўчыны закончыцца не толькі галавакружэннем, але і болей галавы. А можа пашукаць хлопца ў школе? І гэта найгоршае, што дзяўчына можа выдумаць! Не, не, не! Школа гэта не месца для кахання!

Моляцца і будуць 9

Будаўнічыя працы вядуцца ў невялікай ніжняй царкве, дзе па будніх днях будуць адбывацца багаслужэнні. За ахвяраванні вернікаў былі куплены падсвечнікі і элементы для асвятлення царквы. Апошнім часам зрабілі аналойчыкі, купілі панахіднік і цэглу на гаспадарчыя будынкі.

Валодзя і яго конь... 11

Штораз больш людзей пакідае абрабляць поле, абмяжоўваючыся толькі да ўчастка каля хаты. Штораз часцей людзі адмаўляюцца абрабляць прысудзібны ўчастак, абсяваюць яго травой, адзін перад другім купляе касілку, каб мець прыстрыжаны газон.

Беларусь — беларусы

Выступаюць белліцэісты з II „д” класа.

Дзень Незалежнасці ў Гайнаўцы

У Комплексе школ з дадатковым навучаннем беларускай мовы ў Гайнаўцы 25 сакавіка арганізаваны былі два мерапрыемствы ў гонар 84-й гадавіны абвяшчэння Беларускай Народнай Рэспублікі. Спачатку ў актавым зале спаткаліся белгімназісты, а пасля белліцэісты на гістарычна-музычным мантажы. У час урачыстых лінеек прысутны былі настаўнікі.

Гімназісты з II „б” класа і ліцэісты з II „д” класа расказалі пра падзеі 25 сакавіка 1918 года ў Беларусі, дэкламавалі патрыятычныя вершы. У час абедзвюх лінеек выступіў калектыў „Знічка”. Перад гімназістамі спявалі вучні з гімназічнага калектыву, сола выступіла Амэлія Горбач, а ў дуэце — Аня Сянкевіч і Магдаліна Чыквін. Перад ліцэістамі спявалі Кацярына Кучко і Малгажата Янчук. Да школьных урачыстасцей вучняў рыхтавалі настаўнікі Іланта Грыгарук, Ірэна Грыгарук і Бажэна Ляўчук, а тэксты для выступлення гімназістаў падбірала Вольга Сянкевіч.

Пасля заканчэння ўрачыстасці завязалася размова з вучнямі, якія выступалі з гістарычна-музычным мантажом.

— Добра, што арганізуюцца такія лінейкі і гаворыцца пра святкаванні 25 Сакавіка на ўроках беларускай мовы, бо інакш мы не памяталі б пра гэтае вельмі важнае ў гісторыі Беларусі свята. Аднак, са святкаваннямі абвяшчэння незалежнасці Беларусі эмацыянальна мы не звязаны і ўспрымаем гэтыя ўрачыстасці як прэзентацыю гістарычных звестак. Большасць нас думае пра беларускія карані, але цяжка жыць у Польшчы і думаць пра Беларусь, — заяўляе Анэта Галімскай. — Можна калі б такія святкаванні арганізаваны былі ў падставовай школе, то я ўспрымала б іх інакш. Толькі другі раз, у ліцэі, сустракаюся з гэтым святам.

Анэце падтаквае Магдаліна Вашчук, якая разам з Кацярынай Саўчук многа працавала пры сцэнічным афармленні ўрачыстасці. Настаўнікі на занятках гаварылі пра 25 Сакавіка, а на ўроках беларускай мовы выкарыстоўваліся, між іншым, раней публікаваныя ў „Ніве” артыкулы.

Актавая зала і школьныя калідоры ўпрыгожаны былі ў гэты дзень гербамі „Пагоня”.

Аляксей МАРОЗ
Фота аўтара

Выстаўка публікацый Беларускага гістарычнага таварыства

Напярэдадні 84 гадавіны абвяшчэння незалежнасці Беларускай Народнай Рэспублікі ў гарадской бібліятэцы ў Бельску-Падляшскім была адкрыта выстаўка публікацый Беларускага гістарычнага таварыства. У мерапрыемстве ўдзельнічала пад пяцьдзесят асоб, з чаго большасць складалі настаўнікі і вучні белліцэі і школы № 3.

На выстаўцы паказаны 16 нумароў перыядычнага выдання „Białoruskie Zeszyty Historyczne” і 19 кніжных выданняў. Экспазіцыя спадарожнічала прэзентацыя новых кніжак. Першая з прэзентаваных кніжак — „У Пухлах, Стаўку, Трасцянец” аўтарства Ірэны Матус — гэта манаграфія на тэму асветы ў Бельскім павеце. У кніжцы апісана дзейнасць святароў Сасноўскіх, настаўляю ў Пухлах і Трасцянец, дзе знаходзілася школа,

якая рыхтавала настаўнікаў для тадышніх вясковых школак. Кніга праілюстравана многімі здымкамі.

„Кара за службу народу” — гэта ўспаміны Марыяна Пецюкевіча. Аўтар, народжаны ў беднай сялянскай сям’і, выпускнік Віленскага ўніверсітэта, актыўны беларускі дзеяч, адзін з арганізатараў і рэдактараў „Шляху моладзі”, быў сасланы ў 1949-1952 гадах у Сібір. Успаміны спісаў ён перад смерцю ў 1983 годзе. Дзякуючы яго дачкам мемуары захаваліся і пад рэдакцыяй Лены Глагоўскай і Вячаслава Харужага пабачылі свет у друкаванай форме. Этнограф па адукацыі Марыян Пецюкевіч з вялікай дакладнасцю апісаў у сваіх успамінах штотдзённае жыццё ссыльных. Кніжка таксама змяшчае вартасныя фатаграфіі.

Паўліна ШАФРАН

З беларускага друку

Пра тое ды сёе

Навука

У праграме сацыяльна-эканамічнага развіцця Беларусі на 2001-2005 гады гаворыцца, што навука з’яўляецца галоўным інструментам рэалізацыі нацыянальных прыярытэтаў. На фундаментальныя даследаванні (і гэта ўпершыню!) сёлага плануецца патраціць не менш як 30 працэнтаў сродкаў, выдзеленых з бюджэту на развіццё ўсёй навуковай сферы.

Літаратура

У межах святкавання 120-гадовага юбілею Янкі Купалы Літаратурны музей Купалы рыхтуе выданне санэтаў песняра на васьмі мовах: беларускай, украінскай, польскай, рускай, англійскай, французскай, нямецкай і іспанскай. Апрача гэтага музей плануе выдаць кнігу Купалы на англійскай мове.

Турыстыка

У 2001 годзе Беларусь прыняла 63 тысячы турыстаў і 205 тысяч так званых наведвальнікаў, якія правялі ў краіне менш за суткі, без начлегу. 1,2 мільёна беларусаў выязджалі летась за мяжу (многія па шмат разоў, вядома).

Армія

Міністэрства абароны адкрыла свой сайт у Інтэрнэце: www.mor.mil.by. У армейскай старонку ўключана інфармацыя, якая тычыцца задач арміі, стану Узброеных Сіл, заканадаўства. Калі ўзнікнуць пытанні, дастаткова наведацца ў раздзел „Пошта” і напісаць

электронны ліст на адрас Міністэрства абароны.

Бяда

У арсеналах Беларусі захоўваецца некалькі мільёнаў супрацьпяхотных мін. І ёсць нават мінныя палі з часоў мінулай вайны. Беларусь не ў стане самастойна ўтылізаваць назапашанай міннай зброі. У адным толькі Гродне ў канцы 1999 года было знойдзена каля трох з паловай тысяч старых выбуховых ладункаў. У 90-х гадах у Беларусі штогод знаходзілі ад 5 да 80 тысяч розных боепрыпасаў. Паміж 1945 і 1999 гадамі на тэрыторыі краіны іх было знойдзена больш за 26 мільёнаў. Ад выбухаў пацярпелі каля 6 000 чалавек, 2 622 з якіх, у тым ліку і дзеці, загінулі. Дагэтуль сістэмнага размінавання патрабуюць 300 квадратных кіламетраў тэрыторыі краіны.

Канспірацыя

Генадзь Кісялёў (*беларускі гісторык і літаратуразнавец*) лічыць беларусаў найвялікшымі ў свеце канспіратарамі: „Маўляў, ні ў адной краіне немагчыма было б схаваць аўтарства такіх шэдэўраў, як „Тарас на Парнасе” альбо „Сказ пра Лысую гару”.

Настроі

— Як жывяце-маецеся?

— Скажу, што добра, — не паверыце. Скажу, што кепска, — не дапаможаце. Таму лічыце, што не жыву.

Вычытаў Рыгор Лясун

Абкатка механізму задушвання свабоды прэсы

Гродзенскія журналісты Мікола Маркевіч і Павел Мажэйка звярнуліся да кіраўнікоў Вялікабрытаніі, ЗША, Латвіі, Літвы, Нямеччыны, Польшчы, Украіны, Расіі і Чэхіі з просьбай выкарыстаць свой аўтарытэт і ўплыў дзеля таго, каб спыніць запланаваную беларускімі ўладамі расправу над імі. Журналісты закрытай уладамі 12 лістапада 2001 года газеты „Пагоня” ў адкрытым лісце пішуць аб абвінавачванні іх у палёпе на прэзідэнта Рэспублікі Беларусь, за што пагражае пазбаўленне волі да пяці гадоў, хаця абвінавачванне не базуецца ні на фактах, ні на заканадаўстве Рэспублікі Беларусь. Эксперты ў іх публікацыях паклёпу не знайшлі і „крамольныя” артыкулы палічылі публічным выказваннем асабістай пазіцыі аўтараў, што дазволена беларускім заканадаўствам. Аўтары базаваліся на шматлікіх публікацыях у замежных і беларускіх сродках масавай інфармацыі, дзе імёны некаторых высокапастаўле-

ных беларускіх чыноўнікаў узгадваліся ў звязку з іх датычнасцю да знікненняў палітычных апанентаў кіраўніка беларускай дзяржавы і дзейнасцю так званых „эскадронаў смерці”. Але пракуратура замест таго, каб распацаць па факце газетных публікацый крымінальную справу і расследаваць яе належным чынам, стала затыкаць раты журналістам, робячы з іх крымінальнікаў, хаця нумары газеты з артыкуламі, якія прыцягнулі ўвагу пракурораў, былі арыштаваны проста ў друкарні і не дайшлі да чытача. Такім чынам, не было распаўсюджвання — неабходнай умовы для паклёпу.

„Крымінальная справа супраць нас, — пішуць у адкрытым лісце Мікола Маркевіч і Павел Мажэйка, — у пэўным сэнсе палігон, на якім улада абкатвае механізм задушвання свабоды прэсы. Па нас будуць дзесяткі падобных спраў. Стоячы ў нашай абароне — Вы абароніце ад злачынных замахў усю беларускую недзяржаўную прэсу”. (апр. вл)

Арышт і штрафы

Пяць удзельнікаў святкавання Дня Волі ў Гродне атрымалі ўжо прысуды. Кіраўнік гарадской арганізацыі Маладога Фронту Вадзім Саранчукоў пакараны 10 суткамі арышту. Адны суткі ён ужо адбыў. Міліцыя затрымала яго 24 сакавіка, а выпусціла 25-га.

Самы вялікі штраф — 1,5 мільёна рублёў атрымаў М. Лемяноўскі, які пасля ўскладання кветак да мемары-

яльнай шыльды паўстанцам Т. Касцюшкі сказаў некалькі слоў да прысутных. На 500 тысяч рублёў аштрафаваная Святлана Нех з Маладой Грамады. Кіраўнік мясцовай арганізацыі БСДГ В. Сазонаў — на 200 тысяч. Беспрацоўны М. Лебедзеў папярэджаны судом.

Сяргей МАКСІМОВІЧ
„Наша Свабода”, 29.03.2002 г.

Словы шчырага спачування Міхалу ГОЛУБУ
з прычыны напаткаўшага яго гора —
смерці Сястры
— выказваюць праўленне Грамадскага камітэта пабудовы
Беларускага музея ў Гайнаўцы і працаўнікі.

Конкурс паказаўся лёгкім

Дзесяць гімназістаў і трох вучняў падставовай школы прыступілі 15 сакавіка да ваяводскіх элімінацый Конкурсу беларускай мовы, якія адбыліся ў Падставовай школе н-р 3 у Бельску-Падляшскім. Вучні на працягу дзевяноста хвілін пісьмова выконвалі практыкаванні, а за ходам конкурсу назіралі дзве камісіі, якім старшынствавалі настаўніцы з „тройкі” Тамара Русачык і Міраслава Маркевіч.

— Пытанні былі лёгкімі, — заяўляе Юстына Купрыяновіч з Гімназіі ў Чыжах, якая першая выходзіць з залы, дзе адбываўся конкурс. — А найлягчэй было пісаць пісьмо да сябра ў ЗША.

— Мне, таксама, сённяшні конкурс паказаўся лёгкім, бо многа працы звязанай было з тэкстам. Раённыя элімінацыі былі больш складанымі, бо там было многа граматыкі, — кажа Эвеліна Пліс таксама з Гімназіі ў Чыжах.

— Аднак многа памылак можна было зрабіць у лісце, — дабаўляе Магдаліна Лемеш з Гімназіі ў Орлі.

Гімназістам трэба было даць загалавак да прадстаўленага тэксту, з раскінутых сказаў саставіць тэкст, у адпаведных месцах паставіць знакі прыпынку, напісаць пісьмо сябру ў ЗША і расказаць у ім пра экскурсію ў Полацк і наведанне Сафійскага сабора. Інфармацыі пра Полацк можна было знайсці ў раней прадстаўленым тэксце.

— Найцяжэй было ўпарадкаваць

сказы ў тэкст, — гаворыць Анна Паўлючук з Гайнаўскай белгімназіі, — а найлягчэй, вядома, даць тэксту загалавак. Я спачатку пісала ў чарнавіку, то ледзь паспела перапісаць. На ўроках наша настаўніца Вольга Сянкевіч арганізуе працу з тэкстамі і гэта можна было выкарыстаць на конкурсе.

Вучаніцы Падставовай школы н-р 3 у Бельску Эдыта Перавой і Агнешка Семянюк лічаць, што ваяводскі конкурс для падставовых школ быў лягчэйшым чым раённыя элімінацыі.

— Найцяжэй было шукаць словы, якія не падыходзяць да іншых, а найлягчэй — дапасоўваць словы да словазлучэнняў, — мяркуе пяцікласніца Агнешка Семянюк. — Мы задаволены ўдзелам у конкурсе і заахвочваем іншых.

Калі абедзве камісіі абвясцілі вынікі, аказалася, што ўсе вучаніцы падставовых школ — Эдыта Перавой, Марта Федарук і Агнешка Семянюк з Падставовай школы н-р 3 у Бельску — сталі лаўрэатамі. З ліку дзесяці гімназістаў ажно сем стала лаўрэатамі: Міхал Мордань і Марта Неліпінская з Гімназіі н-р 3 у Бельску-Падляшскім, Эвеліна Пліс з Гімназіі ў Чыжах, Анна Паўлючук з Комплексу школ з дадатковым навучаннем беларускай мовы ў Гайнаўцы, Кацярына Нікіцюк і Веслаў Лукашук з Гімназіі н-р 3 у Бельску і Юстына Купрыяновіч з Гімназіі ў Чыжах.

Аляксей МАРОЗ

Сямейны лекар

У канцы мінулага года чарамшукі ставілі пытанне, што будзе пасля заняпаду чыгуначнай амбулаторыі? Адны казалі, што ліквідуюць лячэбніцу, а іншыя прадвясчалі падпарадкаванне яе гайнаўскаму ЗОЗу. Другая версія аказалася верагоднай. З пачаткам студзеня г.г. на базе чыгуначнай амбулаторыі арганізаваўся Гмінны асяродак здароўя, які ўвайшоў у структуры гайнаўскага ЗОЗу. Што затым перамянілася ў новай установе для чыгуначнікаў? Практычна нічога, апрача змены лекара і скарачэння штатаў медсясцёр. Лекара Бернарда Пашко (без спецыялізацыі) заступіла Іаланта Садоўская, спецыяліст па сямейнай медыцыне. З пяці медсясцёр засталася адна. Яна займаецца рэгістрацыяй пацыентаў, правярае ціск крыві, робіць уколы ды займаецца гаспадарчымі справамі. Ліквідаваўся стаматалагічны кабінет. Зараз падапечныя Касы хворых мундзірных служб могуць лячыць зубы ў непублічнай амбулаторыі, якая працуе па вуліцы 1 мая (непадалёк школы). Навінкай стала, што ад лістапада мінулага года (ад арганізавання белай нядзелі) у Чаромху кожны другі чацвер прыяз-

джаюць спецыялісты з Гайнаўкі: артапед Раман Альшэўскі і неўролаг Іаланта Суліма-Пашкевіч. Апрача таго ў стаматалагічным кабінете можна заказаць пратэз, які кампенсуецца Касай хворых (раней афармляць справу ездзілі ў Бела-сток). Не пацвердзіліся з’едлівыя гаворкі аб тым, што войт з дырэктарам ЗОЗу „афармляюць справу”. Рэструктурызацыя чыгуначнай медычнай службы была неабходнай. Асноўнае, што не пацярпелі на тым пацыенты.

Чаромхаўскі сямейны лекар — гэта адданы справе спецыяліст і добразычлівы чалавек. Паколькі ў пачатку сваёй прафесійнай працы ў пасёлку спадарыня І. Садоўская мела мала пацыентаў, дык зараз тых хоць адбаўляй. Па сорок-пяць дзесят асоб штодзень наведвае асяродак здароўя. Лекар выязджае таксама на дамашнія візіты. Паколькі амбулаторыі забралі машыну, дык пані доктар карыстаецца прыватным самаходам. Час яе працы неабмежаваны. Неаднойчы ўвечары дамоў вяртаецца. Выконвае, проста, свой абавязак сямейнага лекара. За гэта належацца ёй словы пашаны.

Уладзімір СІДАРУК

Далейшы лёс школы ў Малінніках

Зноў вырашаецца далейшы лёс Падставовай школы ў Малінніках Арлянскай гміны. У мінулым годзе, дзякуючы агітацыі ўлад гміны, частка бацькоў перавяла сваіх дзяцей у школу ў Орлю. Цяпер у Малінніках у I-V класах вучыцца 28 дзяцей. Займаюцца з імі 8 настаўнікаў і 2 асобы абслуговага персаналу. У 2001 годзе школа каштавала 435 632 злотых.

За ліквідацыю школы ў Малінніках у наступным 2002/2003 школьным годзе выказваецца Управа гміны, якая аб намеры ліквідацыі паведаміла Кураторыю, усіх бацькоў і дырэкцыю школы.

Інфармацыя згодна закону была абнародаваная шэсць месяцаў да заканчэння школьнага года.

28 лютага пратэстацыйны ліст накіраваў жыхары Маліннік. Напісалі яны так: „Школьны будынак быў пабудаваны на грамадскіх пачатках жыхарамі вёскі. Да сёння было праведзена некалькі рамонтаў грамадскімі намаганнямі бацькоў. Будынак мае адпаведныя ўмовы для навучання. Гаспадарчая сітуацыя краіны змушае маладых людзей аставацца на вёсцы, нараджаюцца дзеці, а самаўрады хочуць ліквідаваць

Войт Рыгор Мацкевіч і кіраўнік Гміннага асяродка культуры Юрка Якімюк (злева) перад стыненай інвестыцыйнай канцэртнай залы і адміністрацыйнага будынка.

У Чыжоўскай гміне

У Чыжоўскай гміне, дзе самыя лепшыя землі ў Гайнаўскім павеце і адны з найлепшых у Падляшскім ваяводстве, ад 1975 года колькасць жыхароў паменшылася з 5 300 асоб да 2 900. Многія людзі, якія засталіся гаспадарыць на пшанічна-бурачаных землях, незадаволены даходамі са сваёй прадукцыі. Апошнім часам, выкарыстоўваючы грошы з „Кантракта для Белавежскай пушчы”, гмінныя сродкі і крэдыты, у многіх вёсках пракладалі водаправоды і папраўлялі дарогі.

Слабы прыбытак з добрых зямель

— Сельскагаспадарчая прадукцыя дае слабы прыбытак. Цэны на прадукты амаль стаіць на месцы, а сродкі прадукцыі даражэюць хутка, — заявіў войт Чыжоўскай гміны Рыгор Мацкевіч. — Не ўсе гаспадары маглі прадаць збожжа з даплатай з дзяржаўнага бюджэту, бо здаралася, што было яно дробнае і мела замала бялку. Тады вымушаны былі прадаваць амаль за паўцаны на корм для жывёлы. Здаралася і так, што ў выніку праверкі пробы падыходзіла яно для продажы з бюджэтнай даплатай, а калі завезлі ў прычэпах, то аказвалася, што яго не прымуць.

У Чыжоўскай гміне каля 5 тысяч гектараў меліяраванай і дрэнажаванай зямлі. Пераважная большасць гэта землі III і IV класаў (толькі каля Кленік выступае крыху больш зямлі V і VI класаў). Хаця прыбытак з сельскагаспадарчай прадукцыі невялікі, у гміне ёсць гаспадары, якія дакупляюць зямлю. Зямлю купляюць таксама жыхары суседніх гмін. Людзі найчасцей сеюць пшаніцу, апошнім часам вырошчваюць цукровыя буракі, некаторыя гаспадары па 5-7 гектараў. Самыя вялікія плошчы буракоў былі ў Міхала Мароза і Яна Гра-

матовіча з Шастакова, Аляксея Саўчука, Уладзіміра Пліса і Яўгена Заброцкага са Збуча.

Водаправоды і дарогі

Пачынаючы з 2000 года, калі можна было карыстацца сродкамі з „Кантракта для Белавежскай пушчы”, у Чыжоўскай гміне праклалі водаправоды ў Шастакове, Ракавічах, Лядах, Ляневе і ў пасёлках Курашава і Кленікі. Засталося толькі давесці водаправоды да асобных гаспадароў на хутарах. Апошнім часам рамантаваліся дарогі з Кленік у Слівава, з Шастакова ў Новаберазова, у Камені і з Чыжоў у Асоўку. У гэтым годзе будзе мадэрнізавацца дарога з Лушчоў у Курашава. Інвестыцыя гэтая ўведзена ў Кантракт для Падляскага ваяводства і гмінныя ўлады разлічваюць атрымаць на яе палову сродкаў з ваяводскага бюджэту.

— Маём ужо праект будовы ачышчальні сцёкаў і каналізацыі ў Чыжах, але няма сродкаў на інвестыцыю ў гэтым годзе. Няма таксама грошай, каб закончыць будову адміністрацыйнага будынка і канцэртнай залы. У сувязі з рэформай аховы здароўя будзем вымушаны прадаць будынак у Кленіках, у якім меў быць асяродак здароўя. Гэты прыгожы „палацк” каштаваў нас 240 тыс. зл. (асяродак здароўя ў Кленіках знаходзіцца ў адной са школьных залаў — А. М.). Узялі мы крэдыт, каб скарыстаць на інвестыцыі грошы з „Кантракта для Белавежскай пушчы” (можна было карыстацца сродкамі з кантракта, калі дакладалася столькі ж грошай з іншых крыніц — А. М.) і зараз сплываем яго. Гмінныя падаткі пакінулі мы на тым самым узроўні што ў мінулым годзе, — паінфармаваў войт Рыгор Мацкевіч.

Аляксей МАРОЗ
Фота аўтара

канцэпцыі на конт далейшага выкарыстання будынка школы”.

Падляшскі куратар асветы ў Бела-стоку пісьмом ад 6 сакавіка г.г. ветліва паінфармаваў, што прапанова ліквідацыі Падставовай школы ў Малінніках адхіляецца.

Аб ліквідацыі вырашае Рада гміны. Войт, маючы за сабой нязначную большасць радных, можа зрабіць што заха-ча. Але зваяжыўшы на тое, што не адважыўся закрыць школу год раней — гэтым разам перад самаўрадавымі выбарамі таксама не рызыкне. І тут узнікае пытанне: чым кіруюцца гмінныя ўлады? Эканоміяй ці палітычнымі матывамі.

Міхал МІНЦЭВІЧ

Веравызнанне беларусаў і смерць Пілсудскага

Агульна вядома, што пераважная большасць беларусаў з’яўляецца вернікамі праваслаўнага веравызнання, але веравызнанне ніколі не стала для беларусаў тым, чым для палякаў быў і ёсць каталіцызм, для рускіх праваслаўе, а для ўкраінцаў грэкакаталіцызм. Прайшоўшы ў Беластоку ці суседнім Гродне ўсе цэрквы падчас нядзельных багаслужбаў цяжка было б заўважыць, што набажэнствы адбываюцца там для вернікаў беларускай нацыянальнасці. Тое ж самае адносіцца і да Каталіцкага касцёла. Святарскі стан, па ўсялякіх прычынах, не хоча ад імя вернікаў звяртацца да Бога на іх мове. Напэўна ж не думаюць святыя айцы, што беларуская мова — чартоўскае вынаходства.

Такое стаўленне да беларускасці каталіцкіх ксяндзоў даволі зразумелае. Каталіцкі касцёл толькі з назвы паўсюдны, бо ў сапраўднасці заўсёды быў нацыянальным і служыў адной нацыі. У міжваенны перыяд каталіцкіх святароў-беларусаў перасялялі куды толькі заўгодна, абы толькі не баламуцілі вернікаў на іх „простаі” мове. У 1936 годзе групу такіх ксяндзоў адправілі ў Маньчжурію. Міністр унутраных спраў, спасылаючыся на словы каталіцкіх іерархаў, так апісаў іх становішча: „Wszyscy księża są narodowości polskiej, choć pochodzą z Wileńszczyzny i Białorusi. Do narodowości polskiej jednak się nie przyznają, a korzystając z tego, że pochodzą z Kresów Wschodnich, podają się za Białorusinów”. Каб усведаміць ім іхнюю памылковасць, накіравалі іх вучыць хрысціянскай веры кітайцаў. Тым ксяндзам, якія правільна акрэслілі сваю нацыянальнасць, дазволілі праводзіць цывілізацыйную місію сярод „nieokrzesanego ludu prostego”.

З праваслаўнымі святарамі такіх праблем улады не мелі. У гэтым самым часе міністр унутраных спраў, які распараджаўся ўсімі найбольш сакрэтнымі інфармацыямі, пісаў: „W końcu 1935 r. odbyły się zjazdy duchowieństwa prawosławnego diecezji wileńskiej, grodzieńskiej, pińskiej i wołyńskiej. Wszystkie zebrania diecezjalne składały hold ś.p. Marszałkowi J. Piłsudskiemu, a poza tym zanoszono modły za pomyślność Rzeczypospolitej Polskiej, Prezydenta i Rządu. Na szczególną uwagę zasługuje zjazd duchowieństwa diecezji grodzieńskiej, obradujący pod przewodnictwem ks. biskupa Antoniusza, który otworzył obrady wygłaszając przemówienie w języku polskim. Zjazd podjął decyzję, na mocy której nauczanie religii w szkołach księża mieli prowadzić w języku polskim, jak również w języku tym mają być prowadzone kazania w kościołach”. Пару месяцаў пасля міністр заўважыў: „Akcja polonizacji prawosławia pos-

ępuje w stałym tempie naprzód. Na obszarze województw białostockiego, wileńskiego, nowogródzkiego i lubelskiego większość duchownych udziela wykładów religii w języku polskim. W Białymstoku ludność już przyzwyczaiła się do kazań w języku polskim”.

Смерць Пілсудскага ў маі 1935 г. не выклікала асаблівага пачуцця жалю сярод каталіцкіх іерархаў. Яны не маглі яму дараваць дэманстратыўнага ігнаравання, другога вячання і пераходу на пратэстантызм, калі задумаў жаніцца другі раз. Аднак найбольш дакучыў Пілсудскі ксяндзам тады, калі стрымаў плату пару тысячам капеланаў, абвінавачваючы іх у нелаяльнасці. Спатрэбілася пару дзесяткаў гадоў, каб каталіцкія іерархі забылі свае адмоўныя дасведчанні з Пілсудскім.

Сярод праваслаўных іерархаў і вялікай часткі святароў Пілсудскі карыстаўся вялікай папулярнасцю. Санацыя не шкадвала грошай на персанальныя датацыі. Таму смерць Пілсудскага выклікала хвалю дэманстратыўных жэстаў, якія адлюстроўвалі стан тагачасных настрояў сярод праваслаўных іерархаў. „Przedwczesny i niespodziewany zgon Pierwszego Marszałka Polski i Zwycięskiego Wodza ś.p. Józefa Piłsudskiego jest ciosem dla prawosławnych obywateli Rzeczypospolitej, którzy pojmują wielkość straty, która ich spotkała, dzielą powszechny smutek, roniąc gorzkie łzy żalu...” — так пачыналася пастанова Сінода праваслаўных епіскапаў у Польшчы. Мітрапаліт Дзіянісій выдаў распараджэнне ўсім святарам маліцца за душу Пілсудскага падчас кожнай багаслужбы, а 19 сакавіка (імяніны Яўэпа) і 12 траўня (дзень смерці) служыць спецыяльныя паніхіды з удзелам вернікаў. Падчас дэканальных з’ездаў прымаліся такія пастановы як захаваная ў архіваўных дакументах дэкларацыя святароў Холмшчыны ад лютага 1936 г.: „Swoje prawdziwe oddanie, szczerą i aktywną lojalność do Rzeczypospolitej, — pisali, — zobowiązujemy się zawsze wychowywać swoich parafian wpajając im świadomość obowiązków obywatelskich. Zobowiązujemy się z ambon pouczać naród, a z katedr szkolnych młode pokolenie i składanie ich do posłuszeństwa władzom”.

Два гады пасля ўлады пры дапамозе войска і паліцыі знішчылі на Холмшчыне больш за сто праваслаўных цэркваў. Супраць разбурэння царквы Аляксандра Неўскага ў Гродне ці Спаса ў Беластоку ў 1938 г. пратэставалі ўсе беларускія дзеячы — ад камуністаў да нацыяналістаў. Пратэставалі нават жыдоўскія радныя ў гэтых гарадах. Не было пратэстаў з боку праваслаўных палякаў.

Яўген МІРАНОВІЧ

Армяне лепей, чым грузіны!

З пытаннямі „што?”, „дзе?”, „калі?”, якія, як вучаць падручнікі па журналістыцы, з’яўляюцца асноўнымі ў падмурку інфармацыі, побач заўсёды прысутнічаюць яшчэ два — „як?” і „дзея чаго?” Адказ на іх апроч уласна-інфармацыйнай нагрузкі нясе ў сабе яшчэ функцыі дадатковага кшталту — выхаваўчага. І гэта вельмі істотна, бо як вядома, сёння светам на сам рэч кіруе інфармацыя. А ад яе падачы ў значнай ступені залежаць і паводзіны, і выхаванне нацыі. Як кажуць, якая кухня — такая і песня. Таму...

Але спачатку анекдот. Ляцяць у самалёце армянін і грузін. Армянін наліў сабе кілішак „Ахтamarу”, лыкнуў, прыкусіў лімонам і пераможна гледзячы на грузіна, заяўляе: „Армяне лепей, чым грузіны”. Грузін скрыгатнуў зубамі, але маўчыць. Так паўтараецца некалькі разоў. Урэшце не вытрымаўшы, грузін нервова пытаецца: „Чым, чым армяне лепей?” Армянін на хвіліначку сумяўся, але потым упэўнена адказвае: „Чым грузіны!”

Апошнім часам, калі аглядаю польскае тэлебачанне, гэты анекдот узгадваецца мне часцей і часцей. Узяць хаця б зімовую алімпіяду. Каментатар польскага тэлебачання, слухна здзіўлены перамогай беларускай хакейнай зборнай над шведамі, пытаецца ў студыйных суразмоўцаў: „Як гэта здарылася?” І не чакаючы адказу дае: „Нават польская зборная мацнейшая за беларускую”. Адкуль такая пагардлівая ўпэўненасць — невядома. Але для гледача-слухача як і для самога тэлеведучага гэта неістотна. Галоўнае ў падсвядомасці пасеяна — мы лепшыя! „Армяне лепей, чым грузіны!”

Яшчэ адзін эпізод з алімпіяды. Разважаючы аб нечакана ўдалым выступе аўстралійскіх горналыжніц каментатар значае: „Ну, вядома, яны ж трэніраваліся на гары, якая носіць імя выдатнага паляка Тадэвуша Касцюшкі”. Ужо не кажучы пра дэфармаваную гістарычную свядомасць — тут хібы польскай гістарычнай навукі, калі за сваіх без сораму выдаюцца іншаземцы, — і тут спакваля прышчэпліваецца свядомасць дачынення нацыі да чужых поспехаў. Педагогі ведаюць, што найлепей выхаваўчая работа вядзецца — і засвойваецца — пад час гульніяў, несур’ёзных, нібы ў жарт, размоў. Ці не той жа самы метад?

Цікава бывае паразмаўляць са старымі людзьмі. Часамі „плённа” ў агульнаадукацыйным сэнсе. Днямі давялося мне ехаць у Варшаву ў купэ з дзвюма бабулькамі. Пацікавіліся, адкуль я (акцэнт чуваць). Пачуўшы, што з Мінска, лагодна, з ветлівымі ўсмешкамі яшчэ хутчэй

заківалі галовамі: „То наш, польскі горад”. Далей высветлілася, што і Бабруйск іхні, і Гомель таксама. Ды толькі праклятыя расейцы абрэзалі ў свой час вялікую дзяржаву і ніяк не хочуць аддаць анексаваныя тэрыторыі. Нацыі, да якой належу я, увогуле было адмоўлена ў існаванні. „А Парыж?” — пытаюся з нарастаючым абурэннем. „А што Парыж?” — не зразумелі руплівыя. „Ну, як гэта што? У свой час Валуа ледзь не сеў на польскі трон. А потым асеў у Парыжы”. Тыя бабулькі, дарэчы, у мінулым былі настаўнікамі.

Такая нахабная ўпэўненасць, што „ўсё наўкол калгаснае”, выбачайце — польскае, характэрна не толькі для людзей адыходзячага ўзросту. На іх можна было б не звяртаць увагу, а і звярнуўшы, лёгка ўсё патлумачыць, зазірнуўшы ў медычную энцыклапедыю ў раздзел „узроставай маразм”.

Падчас нядаўняй гутаркі са студэнтам 3-га курсу Беластоцкай політэхнікі, я нечакана для сябе даведаўся, што на самой справе ідэю касмічнай ракеты і апошні ўзор самалётабудаўніцтва — амерыканскі „Стэлс” на самай справе падаравалі свету палякі. Толькі больш моцныя і зможныя краіны нахабна прысвоілі гэтыя вынаходкі. На мой подзвіг, як гэта магчыма, калі ў Польшчы ніколі не было, няма і, хутчэй за ўсё ўжо не будзе пэўнай авіякасічнай школы і тэхнічнай базы, без якіх той жа „Стэлс” проста не па зубах, я злавіў толькі іранічна-спачувальныя позіркi: „Бядак, і ты ашуканы сваёй расейскай прапагандай”. (Бо ўсе, хто з усходу — гэта расейцы). Як мяркуеце, студэнт сам гэта выдумаў? Хутчэй за ўсё, не. Гэта мэтанакіраванае выхаванне. І такіх прыкладаў штодзень незлічона. Ёсць вялікая спакуса блытанкі геаграфічнага з сутнасным. Так званая еўрапейскасць, цывілізаванасць вызначаецца не толькі геаграфічным месцапражываннем нацыі, але ўласцівымі ёй рысамі: адукаванасцю, сумленнем, інтэлектуальным патэнцыялам і стаўленнем да іншых этнасаў — стаўленні не зняважлівым, а справядлівым і паважаным. Дзеянне нараджае супрацьдзеянне, абразана нараджае ў адказ яшчэ большую абразу. І мяркую, што для палякаў, прыхаўшых у госці да каго-небудзь з суседзяў было б непрыемна пачуць на тамтэйшым тэлебачанні ад якога-небудзь каментатара, што польскі менталітэт асабліва яскрава ўвасабляецца ў двух персонах — Моніцы Левінскай і Анджэі Галоце, вядома пасля яго „мужнай” бойкі з Майкам Тайсанам. Недзе чуў я, што як аўкаецца...

Віктар ШАНЬКОЎ

Вачыма паляка

Проста не люблю цябе

У час пабыўкі на Падляшшы прафесар Анджэй Цоль не зафіксаваў праяў дыскрымінацыі нацыянальных меншасцей. Вядома ж. Умацоўваў яго ў гэтым між іншым прэзідэнт Беластока Рышард Тур, спрабуючы намякаць, што прытрапляючаяся час ад часу меншасная гамана вынікае з ахвоты выйгрышу бягучых карысцей паасобнымі арганізацыямі прадстаўляючымі гэтае асяроддзе.

Фактычна, ніхто нікога ў Беластоку не дыскрымінаваў. У апошнія гады часам толькі беларусы ў дзяржаўнай ці самаўрадавай адміністрацыі не займалі пасады, якіх дабіваліся. *Ale wszak*, — як шматкроць тлумачыла польска-правая ўлада, — *w grę wchodziły względy merytoryczne*, хаця ніхто да канца не ведаў, што за пры-

кметы ці адноснасці былі. Гучна *obchodzone* як год у год „Дні Беластока” толькі пасля старанняў (чытай: пратэстаў) беластоцкіх радных СЛД і кола праваслаўных пашырыліся на беларускія акцэнтны. Урэшце, у сёлетнім бюджэце (зноў, нягледзячы на „старанні” праваслаўных самаўрадаўцаў і Саюза) на культуру меншасцей прызначылі ледзь мізэрную долю працэнта. У сваю чаргу, ваяводскі самаўрад (радныя Сейміка і ўправа ваяводства), у большасці з АВС, ніколі не браў у галаву неабходнасць стварэння камісіі меншасцей пры Сейміку. Датацыі да імпрэзаў арганізаваных беларусамі і іншымі меншасцямі лічыліся і надалей будуць лічыцца менш-больш па тысячы злотых, ну, час ад часу па дзве „на галаву”. Сё-

летні гарадскі і ваяводскі бюджэт ёсць цяжкі! — пераконваюць кіруючыя, правыя самаўрадаўцы. У кулуарах Падляшскай маршалкоўскай управы „пад пытальянкам” стаіць нават выплата „трынаццатых” пенсіяў працаўнікам адзінак падлеглых ваяводскай управе. Пакуль што, на „трынаццаткі” хапіла толькі работнікам самое маршалкоўскае ўправы, значыць, толькі самім сабе. То ж ваяводства мусіць яксыці функцыянаваць.

— Не адрозніваем жыхароў Падляшша пад ніякімі прыкметамі, у тым таксама і нацыянальнай, — не раз прамаўляў ломжынскі маршалак Славамір Згжыва (AWS-„S”). Падтакваў яму ў гэтым згодна Рышард Тур ((AWS-ZChN).

Так. Не даводзіцца назіраць у Беластоку ды на Падляшшы дыскрымінацыі меншасцей. Ніхто ў беларусаў не страляе, не вешае іх. Усё ж пануе штосьці больш жорсткае чым дыскрымінацыя, якая

з апісання бывае нагляднай, відавочнай, без прытворнасці. Гэта ігнараванне беларусаў, літоўцаў, украінцаў і іншых — на *margines*, у неістотнасць. Адкуль гэта бярэцца? Ёсць у тым, пэўна, гістарычныя, палітычныя і, мабыць, нейкія іншыя абгрунтаванні. Аднак, сярод рэгіянальных палітычных элітаў, найчасцей, на жаль, не самага высокага палёту, можна вытлумачыць яе анекдотам пра Ваню (вельмі папулярным у колах беластоцкай правай эліты Падляшша). Вось згарэла Ваню хата, пакінула яго жонка, забіраючы дзяцей, да таго ж страціў і работу ды здароўе. Ваня ў распачы пытаецца ў Пана Бога: „Чаму?!” Бог выхінаецца з-за хмар: „Ну, не люблю цябе, Ваня, проста — не люблю!!”

Няма ў нас дыскрымінацыі. А каго мае любіць улада, ніякі закон, ніякая Канстытуцыя не кажуць.

Мацей ХАЛАДОЎСКИ

Літаратурна-мастацкая старонка (504)

Невыноснасць абставін выштурхнула Андара з хаты. Так прынамсі яму здавалася...

Андар крыху быў выпіў, бо ў кампаніі крыху выпівалі. От, здарылася нагода, то і выпілі. Не дзеля нейкай рызыкі, бо ж кампанія тая складалася са сталага народу, а кроў у людзей — як вада ў рэчцы, запавольвае з часам.

У такім мірным настроі Андар пераступіў свой парог. А за парогам Андарыха... Была яна даволі ксанціпаватая, выбуховая, і тая запаволенасць Андара і распаліла ейную тую невыноснасць.

Нельга сказаць, што ейная злосць не мела асноў. Скарталі яны з сабою столькі гадоў, што іхняе сужыццё можна было ўжо назваць кровазмяшэннем і яны даволі абыхава адносіліся да сябе. Яна зрэдку звяртала ўвагу на ягоныя заўвагі, а і ён да яе гаворкі ставіўся як да дажджу за акном.

Лічыла аднак яна сябе асновай хатняга і пазахатняга парадку. Любіла гаварыць, што без яе ўсё прапала б. Па-

вілістая рэчка з бродам, а цяперашняя асфальтавая дарога была мо балоцістай роцтрасся і да таго ж яшчэ і ў іншым месцы. Было балота, былі жабы, былі буслы...

Уперадзе заззялі вясковыя ліхтары. Ці не ачэпяць там сабакі, занепакоіўся Андар. Але вёска маўчала. Толькі ў дзвюх хатах свяцілася святло, нямногалікія апошнія не падавалі познакі жыцця; мо і зусім пустыя былі...

Дарога ўціснулася ў лес. Пацямнела, не было ўжо відаць асфальтавых маршчын, але былі відочныя зашэрхлыя лапікі лёду. Андару здалася, што ўзніклі яны там нязгодна законам фізікі і ён заклочыў, што яны незаконныя.

Скончыўся асфальт і далей прыйшлося ісці па замерзлым гравіі. Дарога звужалася і з абодвух бакоў наступалі плыты лесу, сціскалі прастору ў вузкі цёмны катлаван. Уперадзе пасвятлела і зараз паказаліся фары, праехаў самаход. Чаго яшчэ каму сярод ночы і лесу валачыцца самаходам? — падумаў Ан-

дар, але тут жа ўсведаміў, што і пра яго не інакш падумалі ў самаходзе.

Дарога разгаліноўвалася. Андар крышку занепакоіўся, куды накіравацца, але зараз прыгануў, што яму трэба направа. Калісь, падумалася яму, калі людзі, мо таксама налізаўшыся, блудзілі на расхадных дарогах, віну за гэта звальвалі на чарцей, крыжы на разгалінаваннях стаўлялі, каб засцерагчыся ад нячыстай сілы. І расказвалі страшныя апавяданні, як тыя чэрці ганялі розных непрамамыснікаў, што без крыжыка хадзілі. Ён таксама не меў крыжыка...

Дарога звужалася так, што голле закрывала нават бледныя зоркі. Даводзілася ісці амаль вобмацкам. Калі крыху лес расступіўся, Андар адламаў палку ад нейкага прыдарожнага куста. Неўзабаве дарога павінна была выйсці на дзве ці тры хаты, а там заўсёды трымалі злосных і вялікіх сабак. На вёсцы ж нанач сабак адвязваюць...

Сабакі не падвялі. Адзін быў на прывязі побач дарогі, але другі бегаў па дарозе з адарваным ланцюгом. Андар адчуў, што ягоная шапка нейкай цудадзейнай сілай паднялася над галавою. Шчасцем, у сабак была светлая шэрсць, было тады відаць, з якога боку адбівацца. Але не надта прыдзірлівы быў той сарваны, мабыць галоўным чынам захапляўся ён нечаканай свабодай.

Пакінуўшы лясную цемру з сабачым брэхам Андар наблізіўся да высакавольтнай электралініі. Пачуў ён перазвон металічных правадоў і сталёвых каркасаў. Гэтыя высокія канструкцыі звінелі з нейкім пафасам, быццам заяўлялі мініяцюрнаму ім Андару пра сваю ролю — пра ролю атлантаў сучаснага жыцця. Андар глянуў у неба — пояс Арыёна прапаў, затое выразна свяціліся электрычныя арэолы навакольных населеных цэнтраў. Зямля заяўляла небу сваю важнасць.

Андару здалася, што ён памаленьку, пад пафасны перазвон, акунаецца ў зямліцу, зацягнутую зверху неспраўным святлом.

Не люблю паэзіі. Гэтак пачынаў учора свой фельетон Адаць. Той пачатак напісаў быў на белай папярывай сурвэтцы. Паказваў Лінцы сёння раніцай той пачатак тэксту, бы хваліўся; мела гэта месца ў кавярні. Лінка чакала там Маніка. Прынамсі так сцвердзіла. Манюку — так на яго казала. Бо той Манік, сапраўды ўмее прыманьваць ды маніць. А сам „манюканькі”, — колькі яго там ёсць! Адно ў яго вялікае ды моцнае, ды і яно з узростам марнее, асабліва тады, калі, так як у Маніка, не марнуецца. Бо ў мужыкоў запчастак няма. Сэрца табе перашчэпяць, пячонку,

Міра Лукша

Сірэны

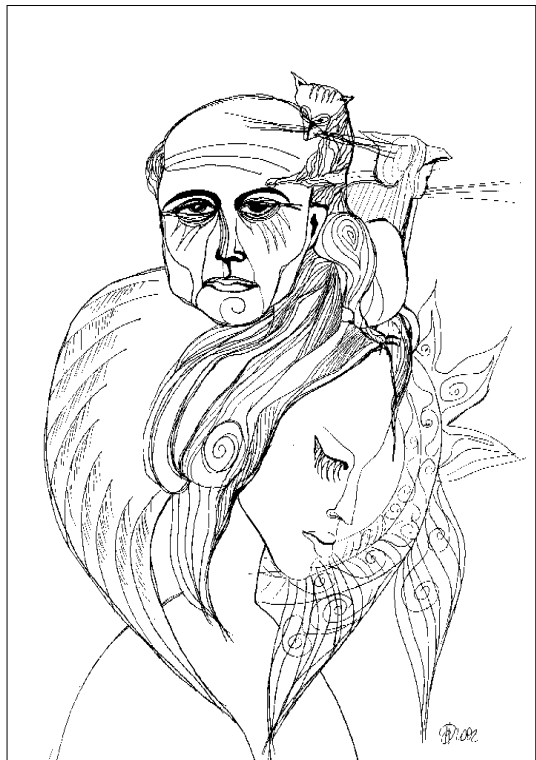
а гэтага — не. Хіба што сам сабе адцяпаеш, і паспеюць табе яго прыкласці. А так не прымецца чужы. Прынамсі так кажа сучасная медыцына. Лінка, нядошлая медычка, спецыялістка больш па натуральным лячэнні, пратакія цуды дагэтуль не ведае і не чула. Ну, добра, Манюка. Чакала яго Лінка, паўтараю, у кавярні „Верасок”, і ўсе пра тое ўжо ведалі, а Адаць паказваў той свой фельетон, бы хваліўся Лінцы. Ды што яму хваліцца якраз ёй — ён ні аднае бабы не паважае. А Адаць у кожны свой фельетон утыркне штосьці з Маніка. Бы гэта яго манія была якаясь. Тое, што паэзію не любіць — гэта чыста Адасева. Сам пісаў вершыкі ў школе, цяпер яму даводзіцца іх чытаць. А чытаць няма чаго. Вось рэцэпт сучаснага паэта, вельмі просты, на твор: вазьмі жменю любых слоў, неабавязкова паэтычных, а, можа, і зусім не, запішы іх у любым парадку, больш-менш у слупку, або і не, могуць радкі быць доўгія і розныя па памеру... Хто будзе чытаць, хай звычайны чытач, хай няшчасны крытык — дык чым больш складана ды незразумела, ты твой твор лепшы будзе.

Вядома, той верш мусяць найперш дзесьці надрукаваць, каб крытык яго прачытаў. А калі надрукавана — дык ужо прызнана. Калі пра прызнанне — дык Адаць з нейкай дозай ці не звычайнай зайздрасці ставіцца да маны Маніка. Да тых ягоных гавэндаў пра табуны ачумелых дзяўчат ды кабет, што спаць не могуць пасля кантакту з ягоным духам, інтэлектам ды цялеснасцю. Тая цялеснасць Манікова не ёсць абсесіяй Адася, барані Бог. З чужое цялеснасці можна адно хлеб есці, калі табе за словы плацяць... Няважна, ці гэта паўтор, рэха, ці заінспіраваная іншым гульня...

Адаць гаварыў, паўтараў сказанае ўчора і заўчора, а на сурвэтцы, славутай ужо тым, што дакраналася да ягоная самапіска, з-пад тушы выслізгваліся лініі. Ламаліся яны ў загібах геаметрычных фігур, развіваліся ў лісткі і пялёсткі незвычайных кветак, профілі вялікавокіх жанчын і мужчын. Домікі з трапезавымі дахамі ды вакенцам у шчыце ды квадратнымі вокнамі, на амаль усю сцяну. З дзверцамі, сходкамі, з дымам з коміна. У круглай вялікай шкляннай попелыніцы парудзелыя цыгарэты моклі ў соку неабсмактаных костачак сліў. Лінка страсянула туды доўгі слупок попелу са свайго LMa. Прыткнула да аслізлай костачкі жарыну і з шыпеннем закончыла кароткае жыццё недакурка. Выцягнула новую цыгарэту з распячатанага пачка, што ляжаў поруч з Адасевай сурвэткай. Адаць левай рукой пстрыкнуў запальнічкай, не перастаючы рысаваць.

— Гэта ўсё няпраўда, што пра мяне кажуць. Як можна кагосьці акрэсліць?

Хто даў вам права называць станы душы іншага чалавека? — Адаць нават не глянуў на Лінку, хоць адчула, што калі сказаў „вам”, дык і да яе, мабыць, гэта адносілася. Але гэта канстатацыя не бліснула нічым у яе мозгу. Адно толькі: Божа, колькі можна гэтага слухаць?! А калі азвацца, дык, як заўсёды, з іх вуснаў, Лінчыных і Адасевых, вяляцца аднолькавыя фразы. І мае ўражанне заўсёды, што зноўку ўступіла ў тую самую ваду, ды не ў рэчку, а ўстаялую цёплую ваду знаёмай сажалкі. Хоць у жыцці так не бывае, папятайце ў філосафаў...І не ногі мокнуць там унізе, а рыбін хвост замест іх боўтаецца. Сірэна... Чамусьці ад іх або іх ідзе пах не горкага папярснага дыму, а свежае рыбы. Мабыць, з кавярнянае кухні, бо сёння пятніца... Або так сапраўды абоім так пахне скура, рэчкай, лазой, спелымі кіяхамі, жабырыннем, раскай, гарлачыкамі... І не разлучыць, хто ён, хто яна. Бо адно

Мал. Кацярыны ВАЛКАВЫЦКАЙ

словы, словы, якіх нават ужо не чуюць, бо вядома, што кожнае з іх праз хвіліну скажа альбо прамаўчыць. Або абое возьмуць свае аўтаручкі, і будуць штосьці запісваць ці маляваць хаткі ды прыгожыя твары незнаёмых.

— Што маўчыш?

— Ты мне гэта кажаш?

— А што, ты лепшая? Ад іх? Ты ад іх слабейшая. Бо не кажаш мне праўды. Ты такі самы манюка, як твой новы нарачыны, той дурны дацэнт. Неспраўднае ўсё гэта. Жыццё. Я задыхаюся. Ідзі. Бо я сам выйду.

— Я ўжо выйшла. Пайшла. Боўтаюся ў той устаялай мутнай вадзе. Пішу...

— Што ты пішаш!!! Не высылай мне на досвітку электронных лістоў, якія даводзяць мяне да ранішніх самагубстваў. Калі табе ноччу не спіцца, дык начуй у Маніка. Ён прынамсі табе можа дагадзіць.

— Не крычы. Нашто маюць ведаць людзі, што мы крычым.

— Якія „мы”? Якія людзі?!

У кавярню „Верасок” адчыніліся дзверы ад веснавае ўжо вуліцы. Традыцыйна амаль усе твары наведвальнікаў павярнуліся ў той бок. Адаць і Лінка далей таропіліся ў замэдзганую сурвэтку, бы баяліся глянуць сабе ў вочы.

— Што ў вас чуваць? — папытаўся ў іх Кабылчын, чухаючыся па сваёй кучаравай сівай галаве. Намерваўся прысесці, ды прыкінуў, што, пэўна, не трэба.

— У нас?! Адкуль мы, дурню, разам?

Сарваліся на роўныя ногі ў адзін міг. І з адчайным маўчаннем размінуліся ў „верасковых” дзвярах.

Зорка

старонка для дзяцей

Магдаліна Дудзіч (чытае) і Ева Бенедычук са школы ў Нарве.

Фота Ганны КАНДРАЦЮК

Мой пост

Пачынаецца Вялікі пост. Працягнецца ён 7 тыдняў. У царкве мяняецца ўнутраная аздаба на больш сціпую. Духавенства адзяваецца ў цёмнае літургічнае адзенне. У час Посту, на жаль, нельга слухаць музыкі, хадзіць на дыска-

тэкі і трэба абмяжоўвацца з тэлебачаннем. Мы павінны стрымлівацца ад спажывання мясной ежы, а таксама — і гэта самае важнае — адпаведна сябе паводзіць: не сварыцца і не карыстацца брыдкімі словамі.

Нашы продкі падыходзілі да гэтага вельмі сур'ёзна і напэўна лепш перасцерагалі пост, стрымліваліся нават ад спажывання рыбных страў.

У час посту мая сям'я стараецца паўстрымлівацца ад спажывання мясных страў, але калі ідзе пра паводзіны — трохі з гэтым кепска. Я ўвесь час б'юся з сястрой, карыстаюся брыдкімі словамі, не зваяючы на пост. У час сёлетняга посту я пастараюся змяніцца, каб атрымаць багаатае валачобнае.

Магдаліна Дудзіч,
V „а” кл. ПШ у Нарве

Польска-беларуская крыжаванка № 14

Запоўніце клеткі беларускімі словамі. Адказы (з наклееным кантрольным талонам) на працягу трох тыдняў дашліце ў „Зорку”. Тут разыграем цікавыя ўзнагароды.

Korektor	Wieloryb			▼	Era	Książka		Arka	▼
▶	▼					▼			
					Gęsiar			Wołanie	
		Krok	Ciężarek	▶	▼			▼	
			Rada	▼					
Krag	▶								✕
▶									
Kwiecień						✕	✕		Ja
Oda	▶								
Kokos	▶							✕	▼

Адказ на крыжаванку н-р 10: медавар, канава, карат, толк, ода, кадуш-ка. Век, ода, даклад, ганак, вар, кава, ратуша.

Узнагароды — аўтаручкі — выйгралі: Павел Герасімяк з Арэшкава, Эвеліна Гайко, Анна Хількевіч, Івона Маркевіч і Аня Бурак з Бельска-Падляскага. Віншуем!

Вершы Віктара Шведа

Шчырая бабуля

Унук, ужо падлетак юны,
Бабулю запытаў нясмела:
— Ці помніш першы пацалунак,
Які ў жывіцы сваім ты мела?

— Няма на старасць паратунку,
Памяць ужо мая слабая.
Я ўжо, унучак, пацалунку
Апошняга не памятаю.

Бабуля вучыла ўнука

Бабуля вучыла ўнука:
— Заўжды паслухмяным
быць трэба.
Не ўспрымеш ты гэтай навукі —
Не пойдзеш ніколі да неба.

Ты будзеш у пекле заўсёды,
Якое тваім будзе грэхам.
— А як мне знайсці ўзнагароду,
Магчы за мяжу каб паехаць?

Вясёлы куточак

Настаўніца пытае дзяцей, якія ў іх дома звяркi.

— У мяне коцік, — кажа Ася.
— А ў мяне чарапаха, сабачка, трусiк... — крычаць дзеці.
— А ў цябе, Андрэйка?
— У мяне iндык i гуска. У халадзiльнiку.

Мама глядзіць у акно i бачыць, як Янка п'е ваду з лужыны.

— Янка, — крычыць яму, — не пi гэтай вады, там многа бактэрыi!
— Няпраўда, бо я ўсе iх пару разоў праехаў веласiпедам.

Бабулька да ўнучкі:

— Чым цябе мама корміць, што так прыгожа выглядаеш?
— Лыжачкаю.

Андрэй Гаўрылюк

Сабака-шавец

(латышская казка)

Жыў калісьці скупы гаспадар. I быў у яго сабака. Служыў ён яму доўгія гады, а пад старасць i зубы ў яго прытупіліся, i ногі перасталі слухацца. Пачаў воўк рэзаць авечак у статку. Узлаваўся гаспадар на сабаку:

— За што я цябе ўвесь час кармлю! Пайшоў вон!

I выгнаў сабаку.

Вось ходзіць сабака туды-сюды, шукае чаго паесці б. А насустрач яму воўк.

— Чаго ты тут блукаеш? — пытае воўк у сабакі.

— Работу шукаю! — адказвае сабака.

— А якое рамяство ты ведаеш?

— Боты шыць умею!

Захацелася ваўку ў ботах хадзіць. Паглядзеў ён на сабаку панам:

— А ці не можаш ты мне боты пашыць?

— Чаму не пашыць? Можна. Толькі прынясі ты мне барана. Бо-

ты без скуры не пашыеш.

— Добра! — кажа воўк.

Вось прывалок ён сабаку вялікага барана. Пытае:

— Ці хутка боты будуць гатовы?

Сабака прыкінуў на вока — ці на доўга яму барана хопіць, i кажа:

— Праз два тыдні па боты прыходзь.

Прыйшоў воўк праз два тыдні.

— Гэй, майстра! Мае боты гатовы?

Сабака падае яму барановы капіты:

— Даўно гатовы! Вось абувай.

Пачаў воўк нацягваць барановы капіты на свае лапы — i так, i гэтак — нічога не атрымліваецца, не ўзлазяць, ды i ўсё!

— Што ж ты, майстар, такія маленькія зрабіў?

— Ды што тут гаварыць! — адказвае сабака, — хіба можна з барановай скуры пашыць боты? Тут трэба бычок — вельмі ж у цябе лапа вялікая!

Вольга Скавародка.

20 лютага г.г. у Дубічах-Царкоўных у другім класе Гімназіі адбыўся незвычайны ўрок. Праходзіў ён у выставачнай зале Гміннага асяродка культуры. Апрача дырэктара школы Уладзіміра Антасюка прысутнічалі Іаланта Соха — дырэктар асяродка, Міраслава Семянюк-Мараўская — бібліятэкарка і бацькі вучняў. Тэма: „Народная вытворчасць (паводле слоўніка — гэта ўсё, што створана рукамі людзей) і як яе зберагчы”. Урок

адбываўся актыўнымі метадамі навучання, працай у групах.

У дубіцкай Гімназіі 37 вучняў (І кл. — 20 асоб, II — 17) і ўсе яны вывучаюць родную мову. Беларускаю мову выкладае Галіна Трашчотка. Урок пачаўся праверкай ведаў аб паходжанні назваў вёсак. Затым вучні працавалі ў чатырох групах. У зале пад вокнамі стаялі музейныя экспанаты, якія служылі дапаможнікамі на ўроку. Гімназісты займаліся відамі народнага мастацтва: ткацтвам, вышыўкай, ганчарствам, вырабамі з саломкі ды мастацкай апрацоўкай дрэва. Дзецям трэба было прымеркаваць назвы да відаў мастацтва: чаўнок, воўна, капялюш, бёрда... Усіх назваў было 26. Аказалася, што дзеці не ўсё ведалі. У найлепшай групе апынуліся, між іншым, Славік Андраюк, Моніка Чыквін і Аня Скавародка, якой мама прысутнічала на ўроку. Дзякуючы яе ахвярнасці дзеці практычна вучыліся прасці на калаўротку.

Спадарыня Вольга Скавародка не першы раз супрацоўнічае са школай. Яна расказвала вучням: „На калаўротку кожная дзяўчына мусіла ўмець прасці, каб сям’я была адзета. Трэба было зрабіць сарочку, пасцель, абру-

сак, ручнікі, штаны, рубашкі, спадніцы... І трэба было сядзець і прасці. Не кожны дом меў свой калаўротак. Мая мама прала на верацяне”.

І трэба адзначыць, што ў яе расказе, а мо і ў самім калаўротку, было нешта чароўнае, бо сесці за яго ахвотных не бракавала, асабліва хлопцаў.

У заканчэнні ўрока дзеці апрацоўвалі прапановы, што трэба арганізаваць у гміне Дубічы-Царкоўныя, каб захаваць народнае мастацтва. Аказалася, што для гэтага трэба зрабіць музей, стварыць фальклорны калектыў і заснаваць фатаграфічны гурток. Прапановы былі перададзены дырэктару ГОК Іаланце Соха, якая падрыхтавала этнаграфічную выставу і дапамагае настаўніцы ставіць п’есы. Супрацоўніцтва школы і ГОК складаецца вельмі добра. Тут і дыскатэкі, і многа іншых імпрэз.

— Што дае такі ўрок? — пытаю настаўніцу.

— Калі дзеці робяць памылкі, не ведаюць што такое чаўнок, бёрда, на такім уроку можна было паказаць іх наяўна. Дзеці цяпер будуць лепш памятаць. Да ўрока спецыяльнай падрыхтоўкі не было, таму на ім панавала натуральная атмасфера. Урок гэты кантраляваўся дырэк-

Галіна Трашчотка і яе выхаванцы.

тарам школы. Практычна магла б я гэтага не рабіць, бо я ўжо атрымала званне дыпламаванага настаўніка, але я гэта раблю, бо люблю, — сказала Галіна Трашчотка, настаўніца, якая з энергіяй ставіцца да педагагічнай працы.

Астатнія два гады вучыла яна ў Гімназіі ў Орлі.

— Ці тужыце па Орлі?

— Добра мне ў Дубічах, але тужу па сваім класе, вучням.

Міхал Мінцэвіч
Фота аўтара

Вершы Касі Ярашэвіч

Заслуханая ў песеньку цішыні
З захапленнем адчуваю кожнае яе слова,
якое праліваецца ў прасторы спакою.

Гледзячы на краявіды надзеі,
якія хутка гінуць
у тумане фальшывых слоў і абяцанак
пачынаю баяцца...

За зялёнасць дрэў...

За блакіт неба...
і...

за сябе...

Слёзы цякуць так як заўсёды,
душу сціскае жаль.
Кавалак жыцця
на абамлелай ад тугі далоні
даўно расплыўся і прапаў.

І ўжо не знаю...
Ці быў гэты дзень?
І ўжо не ведаю,
Што гэта гнеў!!!

У цішыні аблуднай
Шукаю грэшка і чысця — загубленага
кахання

і сэнсу...
свайго існавання.

Чар захаплення,
прамоклы ўчарашняй гутаркай
адыходзіць хутка...

Дні канчаюцца ў сваёй несканчонасці
І чуваць толькі рэха маіх слоў...
у гушчары надзеі...

— Ну, трэба дык трэба! — кажа воўк.

Прывалок ён назаўтра раніцай бычка. Майстар паглядзеў, падумаў, кажа:

— Павінна хапіць. Ну, прыходзь праз шэсць тыдняў па абноўку!

Прышоў воўк па боты праз шэсць тыдняў.

— Гэй, майстар! Ці гатовы мае боты?

— Даўно гатовы! Абувай! — падае майстар заказчыку капіты бычка.

Пачаў воўк нацягваць капіты на свае лапы — і так, і гэтак — нічога не атрымліваецца.

— Што ж ты, майстра, такія маленькія боты зрабіў?

— Тавар кепскі! — кажа майстра. — Ты бычка валок, усю скуру падраў, не было адкуль добры кавалак выразаць. Ды і лапа ў цябе вялікая. Патрэбен тут добры конь!

— Ну, калі трэба, значыць трэба! — кажа воўк.

А што яму? Жывёла не свая. Зарэзаў ён каня. Пытае:

— Ну як, цяпер скуры хопіць, майстар?

Прыкінуў майстар — ці надоўга яму здабычы хопіць?

— Праз тыдняў дзевяць прыходзь па боты!

Прышоў воўк праз дзевяць тыдняў па боты:

— Гэй, майстра! Ці гатовы боты?

— Даўно гатовы. Абувай! — дае сабака ваўку конскія капіты.

Пачаў воўк нацягваць конскія капіты — як па мерцы. Пайшоў воўк цераз рэчку дадому, толькі ступіў на лёд — ногі раз’ехаліся ў розныя бакі, коўзаецца, падае воўк, ледзь галаву сабе не разбіў — што каню добра, тое ваўку не вельмі! Глядзеў, глядзеў на яго сабака і давай рагатаць. А воўк узлаваўся на яго — крыўдна яму было, што шавец з яго, ляснога пана, смяецца.

— Гэй, майстра! — кажа воўк. — Што ты з мяне смяешся! Давай выходзь біцца!

— Што мне з табой біцца! — адказвае сабака. — Калі ўсур’ёз, дык давай усур’ёз, па ўсіх правілах: ты збірай сваіх сяброў, я — сваіх. Сустранемся заўтра на ўзлеску каля высокай сасны, каля лаўжа.

— Добра! — кажа воўк.

Здзеў ён з сябе боты:

— Цяпер трымайся!

Дамовіўся сабака з катом і пеўнем і пайшоў на ўзлесак да высокай сасны. А воўк дамовіўся з мядзведзем і вепрам — і ўжо чакае на месцы. Сабака са сваімі сябрамі крыху затрымаўся. Узлез тут мядзведзь на сасну, паглядзець — ці не ідуць? Глядзеў, глядзеў — крычыць:

— Бог ведае, як нашы справы пойдучь! Адзін ідзе з узнятай пікай, другі збірае па дарозе каменні. Як бы нам блага не было!

Воўк спалохаўся, кажа вепру:

— Давай схаваемся ў лаўжы! А мядзведзь адзін з імі ўправіцца!

— А чаму я адзін? — кажа мядзведзь. — Пасяджу я лепш на сасне, мне і тут добра...

Падыходзіць сабака са сваімі сябрамі: у ката хвост тарчыць угору, а пеўнік розных казьявак дзяўбе. Дайшлі яны да лаўжа — нікога няма. Пасядзелі, пасядзелі — хацелі ўжо назад ісці, не дачакаўшыся. Ды тут кот раптам убачыў — тарчыць з лаўжа кончык веправага хваста,

сухімі галінкамі шамаціць. Падумаў кот, што гэта мыш, ды як кінецца і ўсімі кіпцюрамі ўчапіўся вепру ў хвост. Не стрымаўся кабан, выскачыў з лаўжа і — давай уцякаць, куды вочы глядзяць. А воўк — за ім, думае: „Калі ўжо вепр уцякае, чаго ж мне чакаць!” — і проста цераз пеўня. Певень спалохаўся — ды на сасну! Мядзведзь думае: „Ну, да мяне чарга дайшла! Вось папаліся мы з ваўком!” — ды з сасны кулём, ледзь галаву не зламаў, і — у лес!

Уцякалі, уцякалі — у самы гушчар забраліся. Так-сяк адсапіліся.

— Мне, — кажа вепр, — абцугамі хвост заціснулі.

— Мне, — кажа воўк, — пікай пагражалі.

— Вам што, — кажа мядзведзь, — на мяне самы прагны напаў. У руках — нажы, у нагах — нажы, у роце — нажы, мяне ўбачыў і закрычаў: „Хто-хто-хто на суку?” Я думаю, з такімі не варта звязвацца! Добра, што жывыя засталіся!

Воўк больш нічога не сказаў. Але, кажуць, з таго часу ваўкі і сабакі вограмі сталі.

У Радонах.

У пошуках нязведанага

„Да вечара я — лекар, а ноч — мая...” (6)

Вярнуўшыся шчасліва з пустыні Сахары і джунгляў Камеруна, доктар Ежы Самусік не спачыў на лаўрах. Нават у шлюбнае падарожжа ў 1991 годзе выбраліся з жонкай Кацярынай не ў цалкам спакойнае месца: адбылі падарожжа вакол Сіцыліі, наведалі Палерма, узышлі на Этну.

З Чэсем Кучынскім, гаворыць доктар, мы часта ездзім у балгарскія горы. Ёсць у нас там улюбёнае месца — мястэчка Мэльнік, найменшы горад у Балгарыі, што знаходзіцца ля падножжа гор Пірын, на граніцы з Грэцыяй. Гэты гарадок памятае яшчэ візантыйскі імператараў, а віно адтуль дастаўлялася на каралеўскія сталы ў цэлай Еўропе.

Цяпер мяне цягне да глыбейшага пазнання Беласточчыны, прызнаецца мой размоўца. Планую напісаць кніжку пра раку Нарву, але найперш трэба спісыці

ад Семяноўкі ці Белавежы аж да Зэгжынскага заліва каля Варшавы. Я ўжо калісьці сплываў па Бугу (з Нямірава на граніцы па Зэгжынскі заліў).

У апошні час былі выдадзены два альбомы, аўтарамі якіх з’яўляюцца Ежы і Кацярына Самусік. Альбом „Pałace i dwory Białostoczczyzny” выйшаў у 1998 годзе ў беластоцкім выдавецтве „Orthdruk”. Альбом „Dwory w Łomżyńskim” выдала ў 2000 годзе Ломжынскае навуковае таварыства, дарэчы нядаўна аўтары атрымалі ўзнагароду імя Аляксандра Гейштара за найлепшую кніжку пра Мазоўша, выдадзеную ў 2000-2001 гг.

У лекарскім кабінёце ардынатар аддзялення рэабілітацыі Ваяводскага шпіталю імя Янджэя Снядэцкага ў Беластоку я праглядаю не цалкам медычную перыёдыку, у якой змешчаны самыя розныя

У Галерэі Сляндзінскіх доктар Самусік з жонкай Кацярынай на адкрыцці іхняй фатаграфічнай выстаўкі.

артыкулы пра фаўну, флору і людзей, з якімі пазнаёміўся доктар Е. Самусік у час падарожжаў па свеце, а таксама пра помнікі даўніны ў родных мясцінах.

Здаўна супрацоўнічае доктар з такімі часопісамі, як двухмесячнік „Zabytki” ці штотомесячнік „Spotkanie z zabytkami”. Тут ён змяшчае свае публікацыі пра гістарычныя помнікі на тэрыторыі Беласточчыны, як хача б пра аломнат у Тыкоціне, ці пра найстарэйшы двор (з 1610 года) у Паўлавічах, між Саколкай і Кузніцай, пра палацовы парк у Хорошчы каля Беластока, пра Рэч Паспалітую штабінскую, якую стварыў „чырвоны граф” Караль Бжастоўскі пасля лістападаўскага паўстання.

Трымаю ў руках часопіс „Poznajmy las”. У адным бачу артыкул Ежы Самусіка пра сустрэчу з жыхарамі саваны ў Афрыцы, у другім ён апісвае лес на „даху свету” — гэта пра гімалайскія лясы, а вось публікацыя пра лес на экватары.

Шмат сваіх артыкулаў змяшчае доктар у краязнаўча-турыстычным штотомесячніку „Poznaj swój kraj”. Праглядаю нумар шосты за 2000 год. Даслоўна палова нумара — тэксты і здымкі Кацярыны і Ежы Саму-

сікаў. Тут Беласток, Хорошча, Дайлідскі парк, ратуша, палац Браніцкіх, былыя рэзідэнцыі беластоцкіх фабрыкантаў. Аўтарам прыйшла ў галаву цікавая думка супаставіць са здымкамі на старых паштоўках тыя ж месцы, каб паказаць, як яны выглядаюць цяпер. Выйшла вельмі цікава!

Доктар выкладае на пісьмовы стол усё больш агульнакраёвых часопісаў, якія змяшчаюць яго публікацыі. Вось часопіс „Na szlaku” з Вроцлава, „Odkrywcą” з Коціна, „Optymista”, magazyn sportów górskich, з Катовіц і іншыя.

Пытаю, як прабіваецца ён туды. А доктар мне адказвае: „Як толькі я «адкрыю» для сябе нейкі часопіс, адразу высылаю туды свой тэкст. Назад пакуль што нічога не адаслалі. Што паслаў, адразу надрукавалі”.

І яшчэ марыць доктар Е. Самусік, каб выдаць альбом вялікага фармату, у якім бы можна было змясціць лепшыя здымкі і тэксты з двух ужо выдадзеных альбомаў. І каб быў гэта агульны альбом Падляшскай зямлі. Пэўна, як усё дагэтуль, і гэта яму ўдасца.

(канец)

Ада ЧАЧУГА

Даведнік для дзяўчат

Як і дзе знайсці хлопца ў Гайнаўцы

З 21 сакавіка маем астранамічную вясну. Вясна, вясна... Кветкі цвітуць, птушкі спяваюць, сонца свеціць, з усіх куткоў выходзяць толькі што разбуджаныя мухі, словам — прырода ажывае. Тым часам для людзей вясна гэта час кахання; вядома: знімаем цёплыя паліто, жанчыны адсланяюць то плечы, то ножку, а мужчыны на ўсялякія спосабы намагаюцца паказаць, што яны гэтыя чатыры месяцы зімы не бяздзейнічалі і мускулы ў іх як з жалеза. Пры такіх умовах, здаецца, не цяжка знайсці сабе хлопца. Але, на жаль, не ўсім дзяўчатам гэта ўдаецца. Можна не ведаюць, дзе шукаць? У Гайнаўцы ёсць месцы, дзе можна сабе знайсці адпаведнага хлопца. Агляд такіх месц пачну з кафэ „Белая ружа” і не таму, што гэта найлеп-

шае месца, а таму, што найбольш моладзі там гуляе вечарком па ўік-эндах.

Як можна здагадацца, ад такой вялікай колькасці мужчын можа ў дзяўчыны закружыцца галава! Бо хлопцаў, і ў дадатку „вольных”, там надта многа. Можна іх падзяліць на некалькі родаў.

Першы род — гэта тыя вельмі адважныя, якія прыходзяць у кафэ кожны тыдзень, хача ведаюць, што ў любы момант іх твар можа быць пашкоджаны кулаком жуліка з суседняга століка. Аднак за такім не варта аглядацца, бо ён ужо напэўна не першага сорту (пасля ўсіх гэтых змаганняў), а яшчэ будзеце яму заступець медсястру...

Другі род — гэта ўспомненныя ўжо „баксёры”. Можна і пры такім жыццё бы-

ло б крыху цікавейшае, але што ж, калі праз месяц акажацца, што наш любімы — „дамскі баксёр”?!

Трэці род наведвальнікаў кафэ — гэта дэгустатары піва. Размова з імі можа аказацца вельмі цікавай (яны нярэдка даволі інтэлігэнтныя), але кароткай, бо закончыцца пасля гэтага як дэгустатар шлёпенца пад стол.

Такім чынам пошукі хлопца ў слава-тым гайнаўскім кафэ могуць для дзяўчыны закончыцца не толькі галавакружэннем, але і болем галавы. Яна падумае: „Калі так, можа лепш пашукаць хлопца ў школе? Можна добра разглянуцца, ацаніць — і ўсё ж мой хлопец будзе на месцы...” І гэта найгоршае, што ў такім выпадку дзяўчына можа выдумаць! Яна проста, пакуль што, яшчэ не ведае, што сустракаючыся на кожным перапынку можам так сабе ўзаемна абрыднуць, што пасля месяца будзем уцякаць на канец свету на само гучанне нашых імёнаў. Не, не, не! Школа гэта не месца для кахання!

Лепшым месцам ёсць кіно. Як каза

спадар Міхась з Беларускага музея, можна ісці „на фільм” або „ў кіно”. Вось мы выбіраем гэтую другую магчымасць і цяпер ужо толькі чакаем хлопца (нашай „ахвяры”). Калі такі знойдзецца, пачынаем размову. Тэма напэўна знойдзецца, напрыклад „пакажуць фільм ці не?” (бо, трэба вам ведаць, што калі ў кіно не прыйдзе шэсць асоб, фільм не дэманструецца, што здараецца даволі часта). Аднак нам умовы спрыяюць у абедзвюх гэтых сітуацыях, бо або аглянем з хлопцам фільм, або пойдзем з ім на вачэрнюю прагулку.

Такім чынам, як відаць, хлопца можам знайсці, калі толькі крыху пастараемся. Але ці мы **павінны** старацца? Мая мама ўсё ж мне кажа, што хлопец сам мяне знойдзе. І што ён „больш будзе даражыць гэтым, што цяжка яму было здабыць мяне”. Пакуль што слухаю яе... І як мне гэта ўдаецца? Пра сваё інтымнае жыццё не буду расказваць на ўсе бакі, але трэба вам ведаць, што мая мама гэта вельмі разумная жанчына і яна наогул мае рацыю... Яўдося

Фільмавы вечар

На гэты тыдзень прапаную кінаманам толькі адзін новы фільм. Чаму? Думаю, што адказаць на гэта не будзе цяжка! Паслухайце! (Або — прачытайце! І агляньце!)

„Верталёт у агні” („Black Hawk Down”) намінаваны ў чатырох катэгорыях да ўзнагароды Оскара за гук і мантаж, за рэжысуру для Рыдлэя Скота, аўтара фільмаў „Гладыятар”, „Спаймальнік андройдаў”), за найлепшыя здымкі для Славаміра Ідзяка (славутага польскага апера-

тара кінакарцін „Кароткі фільм аб забіванні”, „Дваіное жыццё Веранікі”). За першыя дзве катэгорыі — гук і мантаж — фільм атрымаў статуэткі Оскара.

Рэжысёр упершыню падняўся паказаць рэаліі сучасных ваенных дзеянняў, эфектам чаго з’яўляецца гіперрэалістычная рэканструкцыя мілітарнай аперацыі, якая на працягу 22 гадзін прычынілася да смерці 1 000 чалавек.

Месца дзеяння — Самалі, краіна ахопленая грамадзянскай вайной. Акцыя пачынаецца 3 кастрычніка 1993 года на ўзбярэжжы Індыйскага акіяна, у ваеннай амерыканскай базе. З аэрадрома вылятае

19 верталётаў „Блек Гоўк” і „Літл Берд”, 12 грузавых машын „Гамер”, 160 спецназаўцаў часці „Дэльта” і аддзелаў „Рэнджэрс” пераязджаюць у Магадышу — горад-пекла. Мэта місіі амерыканскіх салдатаў — захоп двух намеснікаў правадыра ваенізаванай групы Магамеда Фарага Адыда, адказнага за рабаванне канвойў з гуманітарнай дапамогай ААН.

Салдаты, якія прыбылі ў добрых намерах, маючы ратаваць, а не адбіраць жыццё, становяцца ўдзельнікамі незразумелай феўдальнай барацьбы, якую праводзяць пасвараныя між сабой ад тысячагоддзя самалійскія кланы. Дакладна спланавана-

ная місія мела трываць гадзіну, аднак некалькі хвілін пасля 16 у цэнтр амерыканскага камандавання трапляе вестка: „Верталёт у агні!”

Цудоўная, кранальная музыка з этнічным, афрыканска-мусульманскім, гучаннем аўтарства галівудскага кампазітара Ганса Цымера і выступаючыя ў ролях салдат акцёры Джош Гартнет (вядомы з „Пёрл-Харбар”), Івен Макгрэгар („Мулен Руж”), Том Сайзімор („Радавы Раян”), Эрык Бана („Хопер”) запэўняць незабыўныя ўражанні. Варта пайсці ў кіно, прысвячаючы на гэта вечар!

Паўліна ШАФРАН

„Я сын зямлі і сонца вольны сын!”

У кожнага народа ёсць паэты, веліч і значэнне якіх узрастае ад пакалення да пакалення. Творчасць Янкі Купалы даўно ўжо прызнаная ў свеце. Але і само жыццё чалавека такога маштабу і такога лёсу, як Янка Купала, — гэта адна з найцікавейшых старонак у жыцці ўсяго народа.

Алег Лойка

Фармальна Янка Купала быў не з мужыкоў. Ён меў усе падставы ганарыцца сваім паходжаннем — „родам, за плячыма ў якога было аж два стагоддзі вядомасці, родам, які належаў да герба Навіна, вытокі якога адносілі аж да часоў Баляслава Крывавуста (XI ст.)”.

Напэўна, таму ў пашпарце, выданым Ясю Луцэвічу 15 верасня 1907 года Мінскай мяшчанскай управай, на першай старонцы стаяў запіс: званне — мешчанін.

„Але ў асноўным продкі Янкі Купалы былі менавіта „зямлянамі”, як яны і названы ў прывілеі князя Радзівіла 1692 года — гэта значыць, яны былі вольнымі землеаробамі, чыншавікамі, хоць за службу ў Радзівілаў ад платы чыншу вызваліліся” (А. Лойка).

Дзед Я. Купалы, Ануфрый Луцэвіч больш за 30 гадоў дабіваўся афіцыйнага пацвярджэння на шляхецкае паходжанне. Аднак з-за недастатковасці доказаў род Луцэвічаў быў запісаны як землеаробы. „Зямлянамі” ў пана Замбжыцкага былі запісаны бацька паэта і бацькавы браты (Міхаіл, Адам, Антон і Юліян).

Тым не менш традыцыі і звычкі, а таксама жыццёвыя ўявы выдзялялі Луцэвічаў сярод прадстаўнікоў свайго класа. А бацька (Дамінік), павёз свайго першынца хрысціць у суседнюю парафію да знаёмага ксяндза, які ўпісаў у метрыку, што Ясь — шляхціц, а не мешчанін.

Нарадзіўся Дамінік Ануфрыевіч на хутары Пескі, які продкі атрымалі некалі як узнагароду. Пазней хутарам гэтым завалодалі Радзівілы, выселіўшы ўсю сям’ю Луцэвічаў увесну на вуліцу (гэты выпадак падказаў сюжэт для драмы „Раскіданае гняздо”).

Пасля быў узяты ў арэнду фальварак Камень, што каля Івянца, затым — Ра-

говічы. Тут, у Раговічах, бацька ажаніўся з Бянігнай Іванаўнай Валасевіч (родам з фальварка Няшота, што каля Рубяжэвіч). Ажаніўшыся, аддзяліўся ад братаў і пераехаў на службу ў Паморшчыну каля Ракава, да памешчыка Здэхоўскага.

З Паморшчыны маладыя пераязджаюць у Вязынку, дзе нарадзіўся Янка Купала. Потым былі Юзэфава, Косіна, Сenniца і, нарэшце, Мінск. Купіўшы каня, бацька працуе возчыкам. Але паколькі ён быў чалавекам шчырым і шчодрым, мог, не лічачы, аддаць грошы першаму, сустрэчнаму, вырашыў, што сям’ю тут не пракорміш.

Бярэ ў арэнду фальварак Прудзішча, затым — Селішча. У 1902 годзе, пражыўшы 56 вёснаў, памірае, пакінуўшы пані Боню і сямёра дзяцей (2 хлопцы і 5 дзяўчынак). Праз паўгода памірае меншы хлопчык — Казік, праз тыдзень услед за ім — Сабінка і Гэля.

„После смерти отца пришлось мне самому заняться хозяйством, но оно вскоре начало мне надоедать, што нужно было трудиться на помещика, владельца той земли, которую я должен был пахать и засевать”. (Я. Купала, ліст да Л. М. Кляйнбарта).

Заставаліся Лёля, Анця і Манця, якіх трэба было паднімаць, і зусім слабая Бянігна Іванаўна. „Маці хадзіла, як цень, — здавалася, ветрык падзьме — яна ўпадзе. Ясь падтрымліваў маці пад руку. Апора, якая горасная ён для сваёй роднай маці апора!..”. (А. Лойка)

У 1904 годзе маці з падросшымі ўжо дачушкамі арандуе фальварак Бараўцы, а ў 1909 пераязджае ў Аконы.

Калі Купала набыў уласнае жыллё, а потым выкупіў і другую палову дома, купіўшы суседзям добрую кватэру, месца ў ягоным доме хапіла ўсім: сёстрам, пляменнікам і маці, якая да апошніх сваіх дзён была побач з роднымі людзьмі.

Памерла Бянігна Іванаўна 30 чэрвеня 1942 года. Хавалі яе і сына ў адзін дзень — 1 ліпеня на Воінскіх могілках у Мінску.

Тамара ЛАЎРЭНЧУК, Высокае

23 сакавіка братчыкі пастанавілі адзначыць традыцыйную Масленіцу. Хутка накрылі стол, прынеслі магнітафон і распачалася сяброўская, сардэчная вечарына. Паплылі беларускія, рускія, украінскія і польскія песні. Запывалі, як заўсёды, Аляксандр Бішчук і Мікалай Кулік. Вечарына працягвалася больш за тры гадзіны. Усе ўдзельнікі адыходзілі задаволеныя, таму што атмасфера на ёй была сямейная, сяброўская.

Міхась ХМЯЛЕЎСКИ

Моляцца і будуюць

У новабудаванай царкве Гайнаўскага прыхода Нараджэння св. Іаана Хрысціцеля ўжо штодзённа адбываюцца багаслужэнні і адначасна ў ніжняй царкве вядуцца будаўнічыя працы.

Пастаянныя багаслужэнні ў новай царкве распачаліся са святкавання Увядзення ў храм Правсвятой Багародзіцы. Зараз амаль кожны дзень служацца ў ёй Літургіі (апрача субот, калі служацца ў царкве на могілках) і кожны дзень вячэрні або акафісты, а перад вялікімі святкаваннямі ўсяночныя багаслужэнні. На вонкавых сценах царквы выкананы іконы-мазаікі з выявамі Хрыста, Божай Маці, св. Іаана Хрысціцеля і св. Мікалая Цудатворца. У мінулым годзе распісаны быў купал. У лістападзе пачалі працаваць алейная кацельня і падлогавае ацяпленне. У царкве палатняны часовы іканастас. Паложаны ўжо тынкі і пабелены сцены, а на падлозе ляжаць дываны, падораныя вернікамі. Нядаўна на выдзеленым для хору месцы палажылі паркет. Будаўнічыя працы вядуцца ў невялікай ніжняй царкве, дзе па буднях будуць адбывацца багаслужэнні. За ахвяраванні вернікаў былі куплены падсвечнікі і некаторыя элементы асвятлення царквы. Апошнім часам зрабілі новыя аналойчыкі, купілі панахіднік і цэглу на гаспадарчыя будынкі.

— Хачу я падзякаваць усім людзям, якія ахвяравалі грошы на царкву ў час калядавання, нашым вернікам, якія калядавалі і ўсім асобам, што ахвяроўваюць грошы на будову нашай царквы. Асаблівая падзяка належыцца камандзіру вайскавай часці з Гайнаўкі Валянціну Алесюку, дзякуючы якому пасушылі наш паркет. Зараз ідуць размовы з дырэкцыяй Дзяржаўных лясоў аб пашырэнні плошчы каля царквы, — заявіў настаецель прыхода Нараджэння св. Іаана Хрысціцеля пратаіерэй Леанід Шэшка. — Іканастас будзе мармурова-керамічны. На сценах будуць паліхроміі, а на падлозе — мармур або грэс. У ніжняй царкве будзе драўляны іканастас. Памагаюць мне вікарныя свяшчэннікі, пратаіерэй

Насценныя іконы-мазаікі Хрыста і св. Іаана Хрысціцеля.

Міхаіл Маркевіч і іерэй Георгій Ігнатовіч, а са сведкіх людзей найбольш прыкладаюцца стараста Ян Шыдлоўскі, Мікалай Стэпанюк, Анастасія Асіпюк і Зінаіда Фірс.

У апошні дзень старога года Літургію ўзначаліў епіскап Гайнаўскі Міран, а дзень раней у царкве спяваў хор Пачаеўскай духоўнай семінарыі. У прыходзе дзейнічаюць тры хоры (дзіцячы, маладзёжны і дарослых), якімі кіруе Вірыня Кацюбайла. Дзіцячы хор у гэтым годзе заняў першае месца ў Павятовых сустрэчах калядных калектываў, арганізаваных у Гайнаўцы, прымаў удзел у конкурсе „Гвезда і каляда”, арганізаваным у Беластоку, выступаў з калядкамі ў Доме сацыяльнай дапамогі ў Белавежы і ў сваім прыходзе. Пратаіерэй Леанід Шэшка арганізаваў у мінулым годзе паломніцтвы для сваіх прыхаджан і вернікаў з іншых парафій у манастыры ў Жыровічах, Пюхцічах, Пскове-Пячорах, Пачаеве і Сяргеевым Пасадзе. Паломнікі з Гайнаўкі пабывалі ў Полацку, Вільні, Маскве і Рызе, а ў гэтым годзе айцец Леанід Шэшка намерваецца арганізаваць паездку ў румынскія манастыры.

Аляксей МАРОЗ
Фота аўтара

Першы дзень вясны — дзе загінула традыцыя?

Першы дзень вясны яшчэ некалькі гадоў таму быў самым шчаслівым, можа за выключэннем заканчэння школьных заняткаў у чэрвені, днём у жыцці школьнікаў. Ліцэісты, напоўненыя вясенняй радасцю, ужо некалькі тыдняў да каляндарнай вясны пускалі лейцы свайму ўяўленню ў планах на гэты дзень.

Яшчэ пяць-шэсць гадоў таму немагчымым было прыйсці ў школу на першы дзень вясны адзетым звычайна, штодзённа. Маладыя людзі паказвалі сваю індывідуальнасць выглядам, адзеннем і гэта не было чымсьці дзіў-

ным, бо так паводзілі сябе ўсе вучні. Нават настаўнікі падыходзілі да іх з усмешкай. Уцёкі за школы здараліся радзей, чым цяпер, а прычынай гэтаму была добрая арганізацыя так сярод вучняў, як і настаўнікаў.

У гэты дзень вучні не сядзелі за партамі, не адказвалі з дамашняй работы, не атрымлівалі двоек. Найчасцей выходзілі ў кіно, музеі або парк. Здараліся выпадкі шпацыраў над рэчку, дзе вучні, нават ліцэісты, тапілі куклу Мажаньы, якая ў іх свядомасці нярэдка абазначала нелюбімага настаўніка. Старэй-

шыя вучні, пераважна матурысты, віталі вясну танім фруктовым віном, ніхто аднак не пацярпеў пры гэтым.

Мінула некалькі гадоў і амаль усё змянілася. У гэтым годзе вучні Дзень прагульшчыка праводзілі ў школах. На беластоцкіх вуліцах не паявіўся ніводзін пераапануты цудак, а і ў парках было таксама спакойна. Школы пастараліся затрымаць вучняў у сваіх мурах, арганізуючы ім мерапрыемствы. Праводзіліся спартыўныя турніры, семдзесят асоб пісалі арфаграфічную дыктоўку, а дванаццаць тысяч вучняў у нашым вамяводстве прымала ўдзел у матэматычным конкурсе.

Была аднак і моладзь зацікаўлена ў большай ступені палітыкай, чым добрай забавай. Прадстаўнікі Маладога цэнтра сарганізавалі хеленінг под наз-

вай „Заўсёды супраць цяэнню, гэтым разам з ім, значыць, вясенняе тапленне грубіянства”, які закончылі затапленнем двух чучалаў. Першае з іх было аблепенае сімваламі партыі Ліга польскіх семяў, а другое мела на сабе белачырвоны гальштук Самаабароны. Паводле слоў старшыні Маладога цэнтра Адама Камінскага, мела гэта абазначаць адыход з нашай краіны, разам з хвалямі ракі Белай, у якую трапілі чучалы, хамства некаторых палітыкаў.

Шкада, што моладзь адыходзіць ад традыцыйных спосабаў святкавання. Як цікава было калісь памятаюць толькі некаторыя. А што будуць у гэты дзень рабіць нашы дзеці? Можа з іх слоўнікаў знікне Першы дзень вясны — Дзень прагульшчыка!

Паўліна ШАФРАН

Матулёва гара.

Горы і вёскі

Ад усходу над Сынкоўцамі ўзвышаецца высакаваты лысы ўзгорак. Гледзячы на яго прыйшло мне на думку, што на ім у мінулым магла быць узведзена нейкая будоўля. Вось пра той узгорак, які называюць Сенькавай гарой, пра магчымых аб ім легенды, я спытаў жыхароў вёскі.

Надзеі Кавейшы яе продкі расказвалі, што калісь людзі вельмі грашылі. Хадзіў тады Бог і гаварыў людзям, каб пакаяліся, бо настане канец свету. Адзін Яму паверыў, а іншыя не. Яму Бог загадаў пабудаваць карабель і ўсё ў яго загрузіць. Чалавек той стаў будаваць карабель, а іншыя людзі насміхаліся з яго:

— Ідзі ў поле, пасевы рабі! — гаварылі яму.

Але ён пабудаваў той карабель. І тады стала ліць; карабель паплыў. А насмешлівыя грэшнікі ўцякалі ад вады на дрэвы, але і там іх заняло і яны патапіліся. Пасля, як тая вада сходзіла, паўсталі горы. На Сенькаву гару з усіх іншых гор пяскі зляталі і запыняліся. І на ёй нічога цяпер не расце, толькі дзернякі.

Апавяданне Надзеі Кавейшы з’яўляецца адаптацыяй біблейскага расказу пра патап да мясцовых умоў. Іншую легенду пра Сенькаву гару раскажаў мне Анатоль Гічан.

Калісь на згаданай гары жыў Сенька. Меў ён многа авечак — пад пашу ім займаў усю ваколіцу. Было ў яго многа сыноў, якіх называў сыночкамі і сынкамі, таму і мясцовасць, дзе ён жыў, сталі называць Сынкоўцамі. Сыны Сенькі парасходзіліся па ваколіцы і ад іх узялі пачатак суседнія вёскі. Ад белага сына — Берні-

кі, ад кучаравага — Кудраўка, ад мудрага — Бутрымаўцы, а ад найбяднейшага — Беньяўцы. Іншы сын бочкі вырабляў, клёпкі стругаў і ягоную вёску назвалі Клебанаўцамі.

За Сенькавым полем быў лес, і вёску, што за лесам была, назвалі Залессем. Іншую, расцягнутую, вёску назвалі Даўгасельцамі. У Міленкоўцах жыў мілы і працавіты народ. І ў Вызгах, як Літва была, людзі сталі лес карчаваць, закладаць поле і абрабляць яго. Па-літоўску *высгас*, гэта працавіты і старанлівы народ, таму і вёску тую сталі называць Вызгамі. А ў іншай вёсцы жыло многа зладзеяў, якіх пры цары называлі *ворамі*, таму і іхнюю мясцовасць назвалі Ставаровам — *сто воров*.

У іншым месцы, на рачной выспе, жыў Сідар, таксама злodeй. Ён накрадзенае валок на сваю выспу. Ад яго імя рэчку і мясцовасць на ёй назвалі Сідрай. Была ў яго дачка, якая пазнаёмілася са злodeем з іншай вёскі і Сідар выдаў яе за яго замуж. Дачку называлі Сідэркай і ад яе ўзяла назву мясцовасць, у якую яна выйшла.

Калі былі палоскі, Сенькаву гару аралі, але пасля кінулі, бо няўродлівая была. Вакол Сынкоўцаў ёсць і іншыя горкі. За Сенькавай гарой ёсць гара, якую называюць Могліцамі; на ёй калісь, як была чума, хавалі людзей. Пасля аралі яе, але кінулі, бо таксама зямля на ёй слабая. На берніцкім ёсць Кудрава гара — высокая, аброслая. Ёсць і Вусава гара — верх аброслы травой, а ўнізе лес расце, „вусы”. На поўдзень ад Сынкоўцаў узвышаецца Матулёва гара; расла на ёй трава, было многа кветак, на якія сядалі матылькі — ад іх і *Матулёва* гара.

Аляксандр ВЯРЫЦКІ
Фота аўтара

Фіат 126п — машына поўная неспадзяванак

Паволі забываем пра слаўную машыну часоў ПНР — „Малюха”, даступнага ўсім сярэднебагатым грамадзянам Польшчы. Прычын гэтаму многа. Развіццё тэхнікі, новыя патрабаванні людзей не толькі да цаны машыны, але і да яе выгляду і камфортнасці давалі да таго, што прадукцыя „Малюха” спынілася, і ў выніку знікаюць яны з нашых дарог. Аднак для многіх людзей „Фіат 126п” доўга будзе адзіным, даступным па кішэні, сродкам транспарту, а для некаторых станецца свайго роду хобі.

У Інтэрнэце можам знайсці многа старонак прысвечаных „Фіату 126п”. У любым паіскавіку знойдзем старонкі пра „Малюха” (напр. у onet.pl было іх ажно 3 478). Перш за ўсё прапаную старонку www.fiat126p.iq.pl, на якой можна пабачыць прататыпы, напр. „Малюха” пікапа, кабрыялета, праверыць усе тэхнічныя весткі, даведацца як зрабіць тунінг (tuning), або пераменіць „Фіат 126п” у малую дыскатэку (Car Audio).

На інтэрнэтавых старонках многа цікавых здымкаў, напр. „Малюха” пікапа, у выглядзе БМВ ці гарбатага „Фальксвагена”. Падобнай з’яўляецца старонка www.maluch.elmer.net.pl, дзе апрача фатаграфій змешчаны анекдоты аб „машыныцы”, аб’явы наконт запчастак і запісаў у клуб аматараў „126п”.

Прапаную таксама наведваць старонку: www.frikob.onet.pl/bb/dj_arjel/maluch. htm. З ёй можам даведацца як зрабіць тунінг „Малюха”, калі ў нас няма вялікіх грошай, або што зрабіць, каб зімою лепш дзейнічала ацяпленне, каб не заходзіла парай задняя шыба. Усё гэта можам зрабіць самастойна, без дапамогі механіка.

Калі хто цікавіцца рухавіком „Фіата 126п”, можа заглянуць на старонку www.goza1.tetgamil.pl. На ёй даюцца парады што зрабіць, каб наш „Малюх” дасягнуў магутнасць 35 К.С. і на трэцяй скорасці ехаў з хуткасцю да 100 км/г (а што на чацвёртай ён зможа зрабіць, самі пабачыце!..).

Рафал ГАЛУШЭЎСКИ

Валодзя і яго конь...

У Орлі — найбольшай мясцовасці Арлянскай гміны — усяго каля дзесяці гаспадароў, з ліку якіх большасць складаюць пенсіянеры або чыноўнікі, якія дарабляюць на гаспадарцы. Трымаюць яны амаль 30 кароў і 15 коней. Практычна мала хто гадуе хця б адно парася ці пару курэй. Можна спадзявацца, што за 10-15 гадоў мясцовым дзецям, якіх і так мала прыходзіць на свет, хатняя жывёла акажацца нейкай абстракцыяй і каб яе ўбачыць, трэба будзе наведваць агракультурнае гаспадарства. Людзі на вёсках з прыродай звязаны з маленства, а тая, што гадуецца жывёлу, прывязваюцца да яе. А жывёла, як конь ці сабака — многа разумее. З коневодам Уладзімірам Леўчуком размаўляе Міхал Мінцэвіч.

— *Ад 15 гадоў у вашым гаспадарстве той самы конь. Іншыя гадуецца кабылу, каб хутка дарабіцца на жарабяці.*

— Не меў бы я чым працаваць, бо кабыла мусіць хадзіць з жарабяткам. А конь мне патрэбны. Вясною працую ратаём і за гэты час можна зарабіць столькі, колькі каштуе жарабя.

— *Ці ахвотна людзі ў Орлі абрабляюць агароды?*

— На сёння ўсіх апрацоўваных агародаў больш за 50 і з таго ліку большасць бо 40 участкаў заворваю сваім канём. Штотраз больш людзей пакідае абрабляць поле, абмяжоўваючыся толькі да ўчастка каля хаты. Штотраз часцей людзі адмаўляюцца абрабляць прысядзібны ўчастак, абсяваюць яго паркавай травой, адзін перад другім купляе касілку, каб мець прыстрыжаны дыван-газон. У кожнай другой хатце ёсць свая бенза-, або электракасілка. Людзі не толькі зацікавіліся травой. Мінулым летам дастаў я з клуні воз-жалежыяк, бо хацеў яго адрамантаваць. І за пару дзён хтосьці яго ўкраў. Мая клуна стаіць у канцы Орлі.

— *Агароды малыя і, каб іх дакладна заараць, конь мусіць быць добры — такія ж ваш. Ці гэта таму, што даеце яму цукеркі?*

— Мой „каштан” любіць усе цукеркі, а нават селядца. Каштаваў саланіну, але перастаў. Калі не было цукеркаў, я даў яму пірожнае з крэмам. І ад той пары яму саланіна і нават каўбаса асацыююцца з маслам і адразу выплёўвае. Кожны дзень купляю кілаграм цукеркаў сабе, бо я не куру папяросаў, і даю два-тры каню. Калі ару, дастае больш, найлепшыя цукеркі цвёрдыя, якія грызе. Мой конь паслухмяны, але і па-свойму думае... Калі захоча выйсці на вуліцу, то зубамі здыме брамку з крукоў. А на лузе ўмее асвабодзіцца ад ланцуга; так яго пакруціць, што вырве стрыжань з зямлі. Мае такія характар, што патрапіць з’есці пакінутую шапку ці рукавіцы, а нават пагрызці лейцы.

— *Кажуць, што ў вас і сабакі незвычайныя*

— Цяпер маю новую суку, ужо прывяла двое малых. Папярэдняя „Пуся” заўжды любіла хадзіць за плугам і ганяла варон, якія на ворыве збіралі рабакі. Яшчэ лепш пільнавала заколатых свіней (я таксама мяснік). Калі выпрук ляжыць ужо разабраны, побач прылады, нажы, тады я мог спакойна

Уладзімір Ляўчук і яго „Каштан”.

пайсці сабе на піва. Нікога да заколатага свінча не дапускала, нават гаспадара, у якога я калоў свінню. І сама не брала мяса.

Самым лепшым сабакам быў „Рэкс”, чорная нямецкая аўчарка, з якім мой бацька-пенсіянер пасвіў кароў. Такі працавіты быў сабака, што бацька не патрабаваў калейніка. Калі карова вырвалася дахаты, то па нюху сабака даходзіў да панадворка і прыганяў карову назад. Гэта не ўсё. Сабака прыносіў бацьку гарэлку. А як? Паша цягнулася па-над ракой Арлянкай і сабака любіў правяраць берагі, і калі заўважыў штосьці ў вадзе, то ныраў. І тым спосабам падбіраў вудзілышчыкам гарэлку, якая халадзілася ў вадзе і прыносіў у зубы. Жыў ён 10 гадоў. Калі разумны сабака, то можа многае паняць.

— *Чаму вы пазбыліся каровы?*

— А што, пачалі плаціць няцэлых 20 грошаў за літр малака. Раней меў я амаль залатоўку за літр, а потым абарвалі. Тады не аплачваецца нават даць. Добрая карова была, прадаў яе для далейшай гадоўлі. Калісь я трымаў чатыры дойных кароў і восем цялят. Каня? Каня трымаць буду, разглядаюся за маладым.

— *Дзякую за размову.*

Фота Міхала Мінцэвіча

Паміраючая вёска

Вёска Малынка, што ў Заблудаўскай гміне, была калісьці прыгожай вёскай. Была тут школа, якую вясцоўцы пабудавалі без нічыёй дапамогі. Быў таксама прыгожы маёнтак. Аб ім калісьці прыгожа пісаў на старонках „Нівы” Дзядзька Квас, які з вёскі перасяліўся на калёнію Малынка.

Цяпер у вёсцы Малынка пастаянна пражывае толькі Аляксандр Піліц з жонкай. Астатнія хаты пустуюць зі-

мой, толькі ўлетку прыязджаюць сюды дзеці або ўнукі былых гаспадароў, каб тут добра адпачыць. Яшчэ на хутарах Малынкі пражываюць людзі, пераважна ў старэйшым узросце, але калі яны адыдуць на вечны спачын, дык і там будуць пуставаць хаты. І толькі летам сюды будуць прыязджаць дзеці і ўнукі, каб адпачыць ды паўспамінаць сваіх родных — бацькоў і дзядоў.

Мікалай Лук’янюк

„Рота”

Апошнім часам у сродках масавай інфармацыі можам наглядаць, як прадстаўнікі нашых улад захапляюцца поспехамі далучэння нашай краіны да Еўрасаюза. Асабліва вясёлыя ўсмешкі відаць на тварах прэм’ер-міністра Лешка Мілера і міністра сельскай гаспадаркі Яраслава Каліноўскага наконт заключанага пагаднення аб продажы нашай зямлі заходнееўрапейскім уладальнікам. Зямлі, якую спакон вякоў можна абаранялі грамадзяне нашай дзяржавы перад захопам заходняга суседа.

Да паловы 90-х гадоў мінулага стагоддзя на амаль усіх дзяржаўных мерапрыемствах спявалі „Роту”, гімн, які пачынаўся са слоў *Не кінем зямлі, адкуль наш род*. У палове 90-х гадоў з гэтага гімна была выкінута страфа *Nie będzie Niemiec pluć nam w twarz i dzieci nam germanić*. А гэтая зваротка і гаварыла, дзеля чаго быў напісаны той гімн...

Сёння наведваюць Польшчу прадстаўнікі Еўрасаюза. Апошнім з іх быў Гюнтэр Ферхейн, несумненна грамадзянін Германіі, які з усмешкай глядзіў па плячы міністра Каліноўскага.

Цяперашні земляроб у нашай краіне даведзены да крайнасці. Ён не мае магчымасці прадаць свае прадукты, бо кіраўніцтва дзяржавы дало дазвол на ўвоз у краіну неабмежаванай колькасці прадуктаў па зніжаных цэнах. Селянін, не могучы збыць свайго ўраджаю, не мае магчымасці аддаць банкаўскія крэдыты і плаціць падаткі; ён банкрутуе і становіцца беспрацоўным. У нашых вёсках растуць рады жабракоў і парабкаў.

Хачу яшчэ крануць тэму незразумелага трымання ў сакрэце патрабаванняў Еўрасаюза адносна прыёму ў гэтую арганізацыю. На маю думку, грамадства краіны павінна загадзя ведаць тыя патрабаванні. Узнікае тут пытанне, ці гэта па загадзе Еўрасаюза банкрутуюць прадпрыемствы ды і шпіталі апынуліся на краю банкруцтва.

Хочацца яшчэ спытаць кіраўнікоў дзяржавы, дзе падзеліся выбарчыя аб’яцанні ліквідацыі беспрацоўя, развіцця гаспадаркі ды абмежавання падаткаў. Ці тыя

аб’яцанні былі лухтой ды прыманкай выбаршчыкаў?

Узнікае пытанне, ці нашай дзяржаве пад сілу самастойная дзяржаўная палітыка. Добра помнім, як пасля вайны наша кіраўніцтва адзіным голасам хваліла савецкі дзяржаўны лад і заможнае жыццё калгаснікаў ды сілай хацела загнаць польскіх сялян у г.зв. вытворчыя кааператывы; добра помнім, чым гэта скончылася. Сёння, калі наша дзяржава атрымала самастойны быт, дык кіраўнікі дзяржавы, не пытаючы сваіх грамадзян, уцягнулі краіну ў НАТА — быццам дзеля нашай абароны. Але ад каго мы маем бараніцца — ніхто не ведае. НАТА з’яўляецца абарончым саюзам ад нейкага агрэсара. Сёння, па невядомых прычынах, нашы жаўнеры едуць у Афганістан, каб змагацца з ягоным насельніцтвам; Афганістан, як вядома, не напаў на ніводную саюзную дзяржаву. Ці здарэнне, калі некалькіх тэрарыстаў, пражываючых у ЗША, здзейснілі тэракт, можа быць падставай для ваенных дзеянняў супраць суверэннай краіны? Наша дзяржава ўступіла ў НАТА дзеля абароны свайго суверэнітэту, а не каб паслухмяным васалам удзельнічаць у амерыканскіх авантюрах.

Цяпер у сродках масавай інфармацыі гаворыцца, колькі еўра атрымваюць нашы грамадзяне, але ніводным словам не згадваецца, што тыя мільёны трэба будзе вярнуць „дабрачынцам” з працэнтам. Мяркую, што ў цяперашнім свеце няма Дзедаў Марозаў з падарункамі ці Яносікаў, якія забіралі б ад багатых грошы і раздавалі бедным. У цяперашнім капіталістычным свеце ўсё наадварот: багацей забірае ад беднага апошнюю кашулю. Так будзе з намі, калі пойдзем у Еўрасаюз. Ці тады нашы Мілер з Каліноўскім і хаўруснікамі будуць усміхацца ды гасцяваць з Ферхейнам, Шрэдэрам ды іншымі „прыяцелямі”?

Помню фотаздымак з 1934 або 1935 года, калі нямецкі маршал Герынг наведваў Белаежскую пушчу і з польскім прэзідэнтам Масціцкім удзельнічаў у паляванні. Як яны тады ўсміхаліся і абменьваліся пацалункамі — была гэта сапраўдная гарачая дружба. Чым гэта скончылася, паказаў верасень 1939 года. А як будзе ў Еўрасаюзе? Пажывём — пабачым.

Юстын ПРАКАПОВІЧ

Валейбалісты з Гайнаўскай белгімназіі з дырэктарам Яўгенам Сачко (справа) і трэнерам Раманам Данілюком.

Сярод najlepszych у ваяводстве

У новай спартыўнай зале Комплексу школ з дадатковым навучаннем беларускай мовы ў Гайнаўцы 19 сакавіка адбыліся Фінальныя спаборніцтвы Падляскага ваяводства па валейболе „Гімназіяда”. Белліцэісты занялі трэцяе месца, а апярэдзілі іх вучні Гімназіі н-р 2 у Бельску-Падляшскім, якія сталі чэмпіёнамі і гімназісты з Монькаў. Чацвёртае месца занялі вучні Гімназіі н-р 19 з Беластока.

У фінальным турніры белгімназісты выйгралі з рэзультатам 2:0 з гімназістамі з Беластока і прайгралі з вынікам 1:2 з гімназістамі з Монькаў. Раней у паўфінальных змаганнях выйгралі з гімназістамі з Высокага-Мазавецкага з выні-

кам 2:0 і прайгралі з гімназістамі з Бельска-Падляскага з рэзультатам 1:2. Тры першыя месцы ў Падляшскім ваяводстве занялі найлепшыя каманды з паўднёвай групы нашага ваяводства, у якой ігралі вучні з Гайнаўкі. Арганізатары мерапрыемства вылучылі Адрыяна Давідзюка з Гайнаўкі за добрую ігру ў фінальным турніры, а Данель Сачко стаў найлепшым валейбалістам сярод белгімназістаў. У гайнаўскай камандзе выступалі яшчэ Павел Шарэйка, Рыгор Шпаковіч, Яраслаў Шпілько, Матэвуш Юшчук, Кшыштаф Матвяюк, Марк Кажухоўскі, Уладзімір Якубоўскі і Марцін Пашкоўскі.

Аляксей МАРОЗ

Спартыўныя навіны

Валейбол

Валейбалісткі беластоцкага АЗС ЗЭТО прайгралі с АЗС АВФ Варшава 2:3. Тры тыдні таму назад спартсменкі з Варшавы таксама перамаглі з лікам 3:1 і гэта дазволіла ім заняць трэцяе месца ў спаборніцтвах. Беластоцкія валейбалісткі занялі чацвёртае месца.

АЗС ЗЭТО Беласток — АЗС ЗЭТО Варшава 2:3 (24:26, 18:25, 25:21, 25:12, 12:15, пяць сетаў і іх вынікі).

Футбол

У суботу 23 сакавіка футбалісты клуба Ягелонія Версаль Падляшскі разыгралі выездны матч на стадыёне ў Кетшы з мясцовым „Влукняжам”. Беластачанам вельмі патрэбная была перамога, таму што месца, якое яны займаюць у другой лізе нікога не задавальняла. На жаль, матч закончыўся нічыёй і Ягелонія далей будзе знаходзіцца ў групе каманд, якія трапляюць у трэцюю лігу.

PROFESJONALNE USŁUGI VIDEOFILMOWANIA I FOTOGRAFII

(085) 732 15 93

0601 42 63 98

Вер — не вер

Спадар Астрон! Я маю да Вас маленькае пытанне. Яно, вядома, звязана з маім „начным жыццём”. Мне сняцца сны, якія, здаецца мне, не абазначаюць нічога добрага...

Аднойчы мне снілася, што я сяджу дзесьці з маім братам і не магу нічога сказаць. Я хацела б нават, але над маімі вуснамі сядзяць два вялікія чорныя павукі. Яны сабе спяць, а я баюся, што калі яны прачнуцца, дык могуць мне нешта дрэннае зрабіць.

А сёння я быццам выйшла са свайго дома, бо там быў нейкі рамонт. Я глянула на дах суседзяў, а на ім, як на Грабарцы — адны драўляныя крыжы. Некаторыя былі пахіленыя, іншыя прывязаныя шнурамі да страхі і коміна. Я адразу падумала, што там, дзе цяпер ёсць дом суседзяў, калісь былі могілкі. Напэўна не былі гэта прыемныя сны. Маю толькі надзею, што яны не маюць ніякіх сувязей

з ацэнкай маёй кантрольнай работы па гісторыі...

Зося

Даражэнькая Зося! А няхай яго пранцы з тым павуком! Ты мне яго нават на канверце нарысавала. А ён жа абазначае кепскае. Гаворыць за тое, што ёсць у цябе нейкі небяспечны вораг. Ты пішаш, што над тваімі вуснамі сядзелі аж два павукі, што можа і ворагаў маеш двух. Яны не даюць табе ў сне ні слова сказаць, а ў жыцці могуць нарабіць плётак. Выглядае на тое, што ты нешта скажаш, а ім гэта не спадабаецца, вось і будуць абгаворваць цябе? Гэта наконт першага твайго сну. Ага, забіць павука — перамога. Твае павукі ўсё ж спалі, дык мо не варта табе будзіць ліха.

А што датычыць другога сну, дык і ён не прадвешчае нічога добрага! Сумна мне пісаць пра гэта, але крыжы ў сне гавораць аб нейкім смутку, жальбе. А яшчэ ж столькі было гэтых крыжоў, ды некаторыя былі пахіленыя, а іншыя прывязаныя шнуркамі да страхі і коміна. Ну, а ці датычыла гэта якраз кантрольнай работы па гісторыі, ты ўжо напэўна сама пераканалася.

АСТРОН

Нiвa

ТЫДНЁВІК
БЕЛАРУСАЎ
У ПОЛЬШЧЫ

Выдавец: Праграмная рада тыднёвіка „Нiвa”.

Старшыня: Яўген Мірановіч.

Адрас рэдакцыі: 15-959 Białystok 2, ul. Zamenhofa 27, skr. poczt. 149.

Тэл./факс: (0 10xx 85) 743 50 22.

Internet: http://republika.pl/niva_bielastok/

E-mail: niva_bielastok@poczta.onet.pl

альбо: niva_bielastok@skrzynka.pl

Zrealizowano przy pomocy finansowej Ministerstwa Kultury.

Галоўны рэдактар: Віталь Луба.

Сакратар рэдакцыі: Аляксандр Максімок.

Рэдактар „Зоркі”: Ганна Кандрацюк-Свярубская.

Публіцысты: Мікола Ваўранюк, Аляксандр Вярбіцкі, Ганна Кандрацюк-Свярубская, Міраслава Лукша, Аляксей Мароз, Ада Чачуга, Паўліна Шафран.

Канцэлярыя: Галіна Рамашка.

Камп’ютэрны набор: Яўгенія Палочка, Марыя Федарук.

Друкарня: „Orthdruk”, ul. Składowa 9, Białystok.

Tekstów nie zamówionych redakcja nie zwraca. Zastrzega sobie również prawo skracania i opracowania redakcyjnego tekstów nie zamówionych. Za treść ogłoszeń redakcja nie ponosi odpowiedzialności.

Prenumerata: 1. Termin wpłat na prenumeratę na III kwartał 2002 r. upływa 5 czerwca 2002 r. Wpłaty przyjmują urzędy pocztowe

na terenie woj. podlaskiego i oddziały „Ruch” na terenie całego kraju.

2. Cena prenumeraty na III kwartał 2002 r. wynosi 26,00 zł.

3. Cena kwartalnej prenumeraty z wysyłką za granicę pocztą zwykłą — 115,00; pocztą lotniczą Europa — 127,00; Ameryka Płn., Płd., Środk., Afryka, Azja, Australia — 153,00. Wpłaty przyjmuje „RUCH” S.A., Oddział Krajowej Dystrybucji Prasy, ul. Jana Kazimierza 31/33, 01-248 Warszawa, Pekao S.A., IV O/Warszawa, Nr 12401053-40060347-2700-401112-005.

4. Prenumeratę można zamówić w redakcji. Cena 1 egz. wraz z wysyłką w kraju wynosi 3,40 zł, a kwartalnie — 44,20 zł; z wysyłką za granicę pocztą zwykłą — 4,70 (kwartalnie — 61,10), pocztą lotniczą: Europa — 5,30 (68,90), Ameryka Płn., Afryka — 5,90 (76,70), Ameryka Płd., Środk., Azja — 6,50 (84,50), Australia — 8,30 (107,90). Wpłaty przyjmuje Rada Programowa Tygodnika „Niwa”, Białystok, ul. Zamenhofa 27, nr konta PBK S.A., I Oddział Białystok, 11101154-401150015504.

Н!ўка

*Еўрасаюз —
як ты мне
мілы!*

*Што гэта
і чаму шматпавярховае?*
Фота Аляксандра ВЯРЫЦКАГА

Санацыя

Першаснае значэнне слова *санацыя* для беларускага вуха гучыць здзекліва. Дайце веры, усталяваны начальнікам польскай дзяржавы Юзафам Пілсудзкім *санацыйны* рэжым для беларусаў-заходнікаў мусіў азначаць „азда-раўленьне”, „лекаваньне”. *Санацыя* павінна была палекаваць беларусаў ад беларускага слова ў школах, ад беларускае казані ў касьцёлах; мелася прапісаць занядушальным насельнікам „крэсаў усходніх” антыбеларускія варшаўскія рэцэпты. А ў выніку — дарэшты выветрыць зь беларускіх галоваў подумкі пра беларускую дзяржаўнасьць. Вось дзе ўжо, сапраўды, „такія дактары вымуць душу без пары”!

Вернемся ў думках у Заходнюю Беларусь і пройдземся разам з паэтам Юркам Голубам па вуліцах Горадні, каб пачуць, як уначы каля кляштара пры *санацыі* Польшчы „зноўку гісторыя кашляе, як прамоклы падпольшчык”.

Сёння ў будынку прыгаданага кляштара месціцца турма, дзе эстафэту вязьняў *санацыйнага* рэжыму пераймаюць вязьні рэжыму лукашэнкаўскага, які сіліцца зацягнуць Беларусь на яшчэ адны, гэтым разам — паўночна-заходнія крэсы.

Сэрца Пілсудзкага пахаванае на Віленскіх могілках Роса і прадбачліва заслоненае шматтоным, таўшчэзным панцырам труніцы. На гладкай каменнай паверхні выразна відзён сьлед куляў, як пасмяротная падзяка за *санацыю*.

Міхась СКОБЛА
(паводле часопіса „ARCHE”, 7/2000)

Двухлітарная крыжаванка

1		2		3		4
	5		6	5		
7	8			9		
	10					
11		6		12		13
	3	14		7	15	
16				17		4

Гарызантальна: 1. чалавек з незвычайнымі поглядамі, арыгінал, 3. смутак, туга, 5. архітэктурны і дэкаратыўны стыль 18 ст., 7. абрэвіатура італьянскага прэсавага агенцтва (*Agenzia nazionale stampa associata*), 9. грэчаская правінцыя з Янінай, 10. ядомы грыб сямейства пласціністых з чырвона-бурай шапкай, расце ў шыракалістых лясах, 11. мыс на поўдні выспы Кюсю, 12. між Сатурнам і Нептунам, 14. адходы пасля абмалоту, 16. ядавітае рэчыва, 17. калега калгаса.

Вертыкальна: 1. верхні слой глебы, пераплецены карэннем раслін, 2. сталіца Ганы, 3. афрыканскі папугай, 4. уласнік банка, 6. Дзімітры, савецкі кампазітар (1904-87), 8. Эмільяна, мексіканскі нацыянальны герой (1879-1919), 9. ста-

ражытнагрэчаскі філосаф-матэрыяліст (341-270 да н.э.), 11. імя аўтара „Сама-сея”, 13. паўднёвы духмяны і сакавіты плод, 14. духмяная лячэбная расліна, 15. сталіца Багамскіх Астравоў.

(Ш)

Рашэнне крыжаванкі складуць літары з пазначаных курсівам палёў. Сярод чытачоў, якія на працягу месяца дашлюць у рэдакцыю правільныя рашэнні, будуць разыграны кніжныя ўзнагароды.

Адказ на крыжаванку з 8 нумара

Гарызантальна: акуп, ліман, опытка, арол, комік, алапат, калодзеж, Сураж, каліграф, Тамерлан, фасон, антыквар, кабзар, норма, урна, баярын, Акіта, агат.

Вертыкальна: Сікоку, паніка, кардонка, полаз, страж, экран, кажурына, Левіяфан, сіта, ромб, трус, Афон, анаконда, Арочка, омметр, казак, азарт, труна.

Рашэнне: **За добрым мужам і варонка жонка, а за дурным і княгіня загіне.**

Кніжныя ўзнагароды высылаем **Міхалу Байко** з Беластока і **Вользе Дземяновіч** з Варшавы.

Стол з паламанымі нагамі

У 1311 годзе кароль Уладыслаў Лакетак падавіў бунт кракаўскіх мяшчан, у тым купцоў прыбылых з Нямеччыны. Паклаў сваю голаў кожны, хто не ўмеў правільна вымавіць словы: *soczewica, kolo, miele, mlyn*. Цікава, ці цяпер будуць пытацца ў кожнага з заходняга вуні-нага боку, хто схоча набыць кавал зямлі нашае, каб сказаць „стул з павыламы-ванымі нагамі” або паламаў язык на „в Шчэбжэшыне хшоншч бжмі в тшці-не”, чым заўсёды бяруцца дакучаць палякі іншаземцам, каб даказаць, што польская мова — самая цяжкая ў свеце, нават у параўнанні з кітайскай. А і самі палякі ўпіраюцца, называючы парэй *pora* а не *por*, апельсін *pomarańcz*, а не *potarańcz*. Вельмі прыгожы хлапец на выбарах „містэра” хваліцца: *poszłem ostatnio naasting*. Ну, добра, ува ўсіх прыгожых дзевак і кавалераў, кажуць, мазгі птушыныя (не абражаючы пярнатых!). Але калі ты ўжо лезеш у тэлевізар ды ты рэдактар музычнай праграмы, кажы *múzyka*, а не *muzyka*, бо ж табе за гэта плацяць! Бо ж на нішто здасца ўпартая барацьба настаўніка (часцей пані настаўніцы!), каб чалавека навучыць правільна гаварыць. А, можа, сённяшняя цывілізацыя гэта не мова, літаратура, а адно карцінкі?

Усё ж, нашы краіне заўсёды вераць у тое, што краіна для такіх, хто гаворыць на нашай, польскай тутак мове. Ага, пра веру не ўспамінаю. Яна — „польская вера”. А Каралева — Польская Матка. А сам Адам, хоць з *маткі обіцэй*, не чужы абсалютна, бо з касцамі „наш”. І сёння пра яго лепш увогуле не гаварыць, каб не патаптаць святасці, а тым больш хай святое імя не *kalaja* вусны абы-якіх гаўнюкоў. У кавярні „Кастэль” маладыя людзі, прыбліжаныя да Літаратурна-мастацкай асацыяцыі „Kartki”, аднойчы вечарком згаварыліся за столікам, пры піўцы, пра Наваг-

рудак, Свіцязь, словам, Літву, сардэчную і ім таксама. І, вядома, пра Адася, як яго фамільярна і вялікай дозай чуласці называлі. Дарэчы, сярод размоўцаў было двух паланістаў і адзін філосаф, да таго таксіст, вельмі начытаны і культурны хлопец. Гаворка ішла натуральным чынам, можа, занадта гучна, што, мабыць, здзіўляе, што такія тэмы краінаюць сэрцы сучаснікаў, асабліва калі наўкола ідзе зусім іншая гамонка. І ад суседняга століка ўскіпела харошанькая цётка (83 гады), родам адтуль ды перапоўненая пашанай для ўласнае культуры: якім правам на вашыя вусны заблукалі святыя словы? Пра нашага „вешча Адама” нельга гаварыць за кавярняным столікам, нават парыжскім! Ёсць тэмы, якія нельга паганіць! Усхваляваны рэдактар Б. усёй сілай свайго шчырага тутэйшага сэрца стараўся пераканаць бабцю-польку, што і яго любоў, і дзейнасць толькі даказваюць ягоныя пачуцці да ўсіх святых „польскай зямлі”, незалежна ад таго, што ворагі называюць яго непалікам. Бо ён жа ж і паляк, і католік, нічога, што і па-беларуску ўмее. Дарэчы, Адам М. таксама ведаў „простую мову”... І тут бабця-полька „zażyła” Багдана гэтаксама як і маладабеларусы падколваюць сваіх сяброў: а ты мовы не ведаеш! Тут рэдактар усхваляваўся: як жа гэта так, то ж ён таксама літаратурай займаецца. Але ж, папраўдзе, і літаратурай займаюцца слабыя фахоўцы, і палітыкай марныя палітыкі, і настаўнікі дзяўбуць рознае ў галовы вучняў... Тут яшчэ больш ушчыпнула атмасферу правакатарка рэдактарка М., якой больш чым Адам падабаецца Юльюш. Задумалася:

— А які большы гонар, — ад сухо-таў памерці, ці ад сіфілісу?

І так мы разумеем адзін аднаго, а без гарэлкі *не разберэш*.

ВандаЛ АрляНСКІ

„Даўціпы” Андрэя Гаўрылюка

Амерыканскі журналіст браў інтэрв’ю ў англійскага пісьменніка і па прывычцы паклаў ногі на стол, але праз хвіліну схамянуўся і спытаў суразмоўцу:

— Выбачайце, ці не перашкаджае вам гэтая мая звычка?

— Што вы, не турбуйцеся гэтым. Можаце пакласці на стол усе чатыры нагі.

У судзе:

— Ваша цешча сцвярджае, што абвінавачаны падаў ёй атруту.

— Гэта абсалютнае ілгунства! Калі Высокі суд хоча даведацца праўды, прашу зрабіць ёй анатаміраванне.

Вынік анатаміравання: „Анатаміраванне паказала, што скон наступіў у выніку таго ж анатаміравання”.

Бацька да дараستاючага сына:

— Андрэйка! Чаму ты цэлы свой пакой паабвешваў здымкамі голых дзяўчат?

— Бо ўжо не мог глядзець на гэтыя голыя сцены.

— Коля, чаму ты яшчэ не ажаніўся?

— Бо дайшоў да вываду, што існуе дзве катэгорыі жанчын: няздольныя да нічога і здольныя на ўсё.